

A SZOKÁSOK HARCMEZEJÉN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT.
A FORRÓFALVI PLÉBÁNIA „LAPJA”
(FORRÁSKÖZLÉS)

Bevezetés

„A Forrófalvi Plébánia Lapja” című kézirat 1920–1952 között keletkezett a moldvai Forrófalván, a községben szolgáló Iosif Tălmăcel ferences pap kezdeményezésére. A magyar nyelven első ízben olvasható szöveg jelenleg a helyi plébánián található.¹ A kéziraatra Ștefan Vacaru plébános hívta fel Anton Coșa egyháztörténész figyelmét, aki 2005-ben közreadta a *Moldvai Néprajzi Múzeumok Évkönyvében*, majd két évvel később a településről készített kismonográfiájában (Coșa, 2005, 131–166., 2007, 101–137.). A napló szerzője a már említett Tălmăcel, valamint a plébánosi székben 1923 márciusában őt követő Mihai Bejan, és – feltehetően – Ioan Ladan. A két kötetbe rendezett forrás első fele az 1920. április 25. – 1924. június 29. közötti időszak, a második az 1924. július 6. – 1952. június 12-ig terjedő időszak eseményeit rögzíti. A feljegyzések elsősorban a plébános intézkedéseit, tevékenységét tartalmazzák, ami a néprajzkutatás szempontjából azért rendkívül értékes, mert azok többnyire a népi kultúrához szorosan kapcsolódó témákat érintik. A közösségi események (guzsalyosság/fonó, köszöntő szokások, templomépítések stb.)² valamint a magyar nyelvhasználat³ és az azok ellen irányuló egyházi intézkedések írásba foglalásának a motivációja nem ismert.

Ahhoz, hogy a forrás kulcsszereplőit megismerjük, a benne foglaltakat pedig tágabb kontextusban is szemlélhessük, szólni kell röviden az egyház korabeli működéséről és a népi kultúrához való viszonyáról.

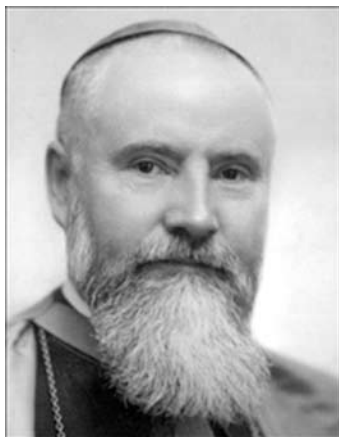
¹ A forrás, valamint a román szakirodalomból idézett részletek magyar fordítását e sorok írója készítette el. A fordítás mindenben követi a román kiadást. Az itt előforduló ...-ról, információk hiányában nem tudható, hogy átvétel az eredeti szövegből vagy pedig a közreadó, Coșa, által használt és esetlegesen kihagyott szövegrészre utal.

² Sajnálatos módon, a forrásból nem kapunk eligazítást arra vonatkozóan, hogy pontosan mit jelent, mit fed a „sezătoare” kifejezés, amit – a moldvai magyar nyelvjárásoknak megfelelően – guzsalyosságnak (értsd: fonó) fordítottunk. A magyar néprajzi szakirodalomban a kifejezés két jelentést tartalmával találkozunk. Az egyik a fonó, amely a különféle anyagok (gyapjú, kender, len stb.) feldolgozásának közösségi alkalmá, a másik a fiatalok ismerkedési közege (BÓDÁN, 2003, 285–304.). Minthogy a forrásban többnyire fiatalokról, továbbá „orgiáról”, „züllöttségéről” stb. esik szó, feltételezhető, hogy az egyház a fonó ez utóbbi formája ellen harcolt.

³ Elsősorban Tălmăcel utóda, Bejan Mihai-Serafim plébános bejegyzéseiben szerepel.

Az időszak: 1920–1940

Nicolaie-Iosif Camilli 1915-ben bekövetkezett halálát követően,⁴ 1920-ig, a jászvásári egyházmegyét Ulderic Cipolloni vezette apostoli adminisztrátor minőségben. Cipollonit Alexandru Th. Cisar (1880–1954) követte a püspöki székben,⁵ aki 1920–1925 között igazgatta az egyházmegyét. Nevéhez kapcsolódik a gregorián naptár bevezetése (BLAJ, 2014, 153., 298–299.). A püspök gondot fordított a vallásosság modernizálására, rende-

1. kép Alexandru Theodor Cisar

2. kép Ulderic Cipolloni

leteiben, előírásaiban több ízben kitért a népi kultúra „erkölcstelen”, a hitre „kártékony” hatására. Utóda, Mihai Robu (1884, Szabófalva – 1944, Belényes/Beiuș), aki a dolgozatban közreadott forrás keletkezésével nagyrészt egy időben, 1925–1944 között vezette a moldvai katolikus egyházat.⁶ Ezekben az években számos templom épült és újjult meg; a püspök kiemelt figyelmet fordított a papképzésre, a vallásos társulatok alapítására és szervezésére, valamint a katolikus sajtó szélesebb körű terjesztésére (GALAȚANU – NECULĂEȘI, 2014, 218.).

A korszak egyházpolitikai viszonyait, valamint a püspökség és a helyi papság viszonyát a népi kultúrához, a magyar nyelvű folklórhoz és magához a magyar nyelv-

3. kép Mihai Robu

⁴ Nicolae Iosif Camilli (1840–1915) olasz ferences szerzetespap, 1884–1894 között volt első ízben a Jászvásári Egyházmegye püspöke.

⁵ Cisar apja cseh, anyja lengyel származású volt, 1924-ben kapta meg a román állampolgárságot. Cisar volt az első, Moldvában született katolikus egyházi vezető, akit Románia területén szenteltek püspökké. BLAJ, 2014, 149.

⁶ Mihai Robu püspökségéről több egyháztörténeti munka látott napvilágot. Legfrissebb: TAMAȘ – DOBOȘ, 2011.

hez egy korábbi tanulmányban részletesen bemutattam (IANCU, 2013, 511–531.). A témában végzett kutatások tapasztalata alapján úgy tűnik, hogy ebben az időszakban került sor azokra a változtatásokra, amelyek eredményeként, a magyar nyelvű népi vallásosság valamint a latin, illetve román nyelvű hivatalos hitélet párhuzamos működésében törés következett be. Az ekkor meghozott egyházi intézkedések olyan folyamatokat indítottak el, amelyek nem csak a nyelv, de a hitélet tekintetében is hagyományváltást eredményeztek. A hitélet „modernizálását” a helyi születésű, a falusi közösségek, a paraszttársadalmak mindennapjait, lelkületét és mentalitását belülről ismerő papság valósította meg. Köztük találjuk Iosif Tălmăcel ferences szerzetespapot is, akinek a forrófalvi katolikusok vallási életéről, valamint saját papi tevékenységéről szóló naplója, kiválóan illusztrálja ezt a folyamatot.

A szerzők: Iosif Tălmăcel (ill. Bejan Mihai-Serafim, Ioan Ladan?)

Iosif Tălmăcel (1887, Halasfalva/Hălăucești – 1979, Mărgineni) a helyi papság egyik legmeghatározóbb alakja volt. Életrajzírói rendkívül céltudatos személyiségnek, „az erkölcs örének”, a legjelesebb egyházírók egyikének tartják, aki tanárként, költőként is ténykedett, és a népi gyógynövények szakértőjeként is (el)ismert volt (DOBOS, 2007, 11.).⁷ Teológiai tanulmányait Halasfalván és Rómában végezte, utóbbi helyen került sor pappá szentelésére is. Szabófalván (Săbăoani), Răducăneniben, Nagypatakon (Valea Mare), Bákóban (Bacău) és Poiana Micului-on szolgált. Az első világháború után árvaházat létesített, illetve vezetett. Pap-társaival együtt több egyházi lap alapítója,⁸ számos ponyva, vallásos kiadvány szerzője volt.⁹ A két világ-

4. kép Iosif Tălmăcel

⁷ Lásd még: DUMEA, 2002, 197–199.; PETCU, 2012, 1938, 1958.

⁸ A legjelentősebb a *Viața* [Élet] című lap, amit 1913-ban, Szabófalván adtak ki. A lapban, Tălmăcel tollából, Dumeat idézve: „a szentek életéről szóló, továbbá kedves, épületes erkölcsi történetek mellett gyakorlatias tanácsokat is találunk: [...], háztartási tanácsok, egészségővő intelmek, gyógyászati tippek, a vetéssel, a műtrágyával kapcsolatos tudnivalók, terhes vagy kisgyermekes anyáknak szóló tanácsok sorakoznak egymás után; beszámolókat olvashatunk a parasztok és az értelmiség vagy éppen a kocsmárosokkal való viszonyáról, a részegeskedésről és a káromkodásról”. DUMEA, 2002, 167–168.

⁹ *Fericirea copiilor* [A gyermekek boldogsága]; *La picioarele lui Isus* [Jézus lábánál]; *Treizeci și una de vizite la preasfântul sacrament al Eucharistiei* [Harmincegy látogatás az Oltáriszentségnél]; *O vizită deosebită pentru ficare zi a lunii* [Egy különleges látogatás a hónap minden napjára]; *Fericioara din Răducăneni sau Viața sfântă a Mariei Augustin* [A răducăneni szűz avagy Agoston Mária szent élete]; *Cântăm cu toții. Rugăciuni în timpul Sf. Liturghii* [Együtt énekelünk. Imák a mise keretében]; *Cântece de Crăciun, urături creștinești și trei piese de teatru școlar* [Karácsonyi énekek, keresztény köszöntők, és három iskolai színdarab]; *De ce înjuri?* [Miért káromkodsz?]; *Leacuri ieftine* [Egyszerű gyógyászati tanácsok]; *Viața de familie și cea de pe câmp; sfaturi pentru sănătate* [A családi és a mezei élet; egészségővő tanácsok].

háború közötti nemzedék az általa összeállított vagy írt imákat és megzenésített liturgikus énekeket használta az egyéni és templomi vallási eseményeken egyaránt. A gyermekek és az ifjúság számára versbe szedte az egyház tanításait, illetve a katekizmust. A falusi közösségek számára szánt, egészségügyi, erkölcsi útmutatásokat tartalmazó kötetei szélesebb körben is ismertté tették (DOBOŞ, 2007, 11.). Nevéhez kapcsolódik több templom építése, restaurálása, festése.¹⁰ 2002-ben, a Jászvásáron tartott *Nemzetközi Szeminárium. A csángók eredete, nyelve és kultúrája* című konferencián, Jászvásár akkori püspöke, Petru Gherghel hozzászólásában Iosif Tălmăcelt „hitünk és moldvai közösségeink hősei” között említette.¹¹

Tălmăcel alakja a nép emlékezetében is nyomot hagyott. A ferences pap, a Poiana Micului-on és annak környéken élő lengyel hívei számára anyanyelven mutatta be a liturgiát. Ugyanakkor – a naplójában olvashatók alapján – a magyar nyelvvél, annak használatával szemben meglehetősen intoleráns volt. A somoskai származású Ioan Miniuţ pap naplójában,¹² egy konfliktus kapcsán Tălmăcel-ről is szó esik. A magyar népelemek templomi használatát támogató Miniuţ lészpedi éve alatt, az anyanyelvhasználat engedélyezése miatt került összetűzésbe Tălmăcel-el.¹³ Egy lészpedi lakos visszaemlékezés szerint, „Tălmăcel felbérelt egy kisebb csoportot, és azt a megbízást adta számukra, hogy üldözzék el Lészpedről Miniuţ-t, elenszegülés, tiltakozás esetén pedig gyilkolják meg. A nyomásnak engedve, Miniuţ, néhány híve kíséretében elindult a Gărleni vasútállomásra, ahol Tălmăcel felfegyverkezett emberei várakoztak. Miniuţ a várakozók tudtára adta, hogy semmiben nem tartja magát vétkesnek, nem fél a haláltól [...], majd megáldotta az ott tartózkodókat és nyugodt, határozott lépésekkel felszállt a beérkező vonatra. Hívei könnyező szemmel vonultak otthonaikba, a cinkosok pedig szégyenkezve félrehúzódtak.”¹⁴

A napló másik szerzője, Bejan Mihai-Serafim szintén a ferences rend tagja. Életéről és munkásságáról kevés adatunk van. 1892-ben született Huşi-Corni-ban, és ugyanott hunyt el 1979-ben. Tanulmányait Rómában

5. kép Bejan Mihai-Serafim

¹⁰ Pl. Răducăneni, Schineni stb.

¹¹ Documente episcopale [Püspöki iratok]. In <http://www.ercis.ro/biblioteca/scrisori.asp?id=20020705> (letöltés ideje: 2020. április 20.).

¹² Ioan Miniuţ 1907. szept. 14-én született Somoskán (Somuşca), tizenegy tagú családban. Apja 40 éven át volt a falu kántora. A helyi általános iskola után Halasfalván, majd Rómában tanult. Ezt követően Bákóban, Nagypatakon, Szabófalván és Lészpeden teljesített papi szolgálatot. (PERCA, 2012, 50–52.)

¹³ A témáról a következőket írja: „Nagypatakról levelet írtam a püspöknek, tájékoztattam, hogy ha nem szolgált igazságot az ügyben, ha nem küld magyar papot, a hívek őt kálmínistát fognak hívatni. A püspök megijedt, hogy el fogja veszíteni moldvai híveit. Kollégáim támadtak amiatt, hogy a magyarokat pártoltam. Kérésre, ferences vezetőim összehívták a papságot, hogy oldják meg a problémát. 394 pap a magyar nyelv mellett, 42 pap a román nyelv mellett szavazott”. (PERCA, 2012, 51.)

¹⁴ A *Moldvai Magyarország* 2006. 11. számában megjelent írást idézi: PERCA, 2012, 52.

végezte, itt került sor pappá szentelésére is. 1923–1926 között volt Forrófalva plébánosa. Több plébánián szolgált (Cămpulung-Moldovenesc, Kotnár/Cotnari, Külső Rekecsény/Fundu Răcăciuni stb.), a kalagori szemináriumban pedig filozófiát oktatott. Az utolsó bejegyzések szerzője feltehetően Ioan Ladan, aki – elődeihez hasonlóan – bizonyos helyi szokások és a magyar nyelvhasználat elleni küzdelmeiről, valamint a templomépítést kísérő nehézségekről számol be.

A helyszín: Forrófalva

Forrófalva régi katolikus település. Az egyháztörténészek egybehangzó álláspontja szerint a (magyar) husziták moldvai megjelenése előtt már fennállt (Coșa, 2007, 77.).¹⁵ A középkorban is népes falu volt, annak ellenére is, hogy az országút közelsége miatt lakosai sűrű betörések és háborúk közepette élték mindennapjaikat, gyakran a közeli erdőkben keresve menedéket. A közösség létszámát a székely, az erdélyi, viszonylag rendszeres kivándorlók is gyarapították. A fenti okok miatt a falu helye több ízben módosult, mígnem az 1700-as években kettévált Forrófalva és Nagypatak (Valea Mare) településekre (GABOR, 1995, 96–98.).¹⁶ Forrófalva 1730-ig a bákói plébániához tartozott, az egyházi, vallási szolgálatot Bákó plébánosa teljesítette (Coșa, 2007, 81.).

A jó hírben álló, a misszionáriusok által rendszeresen felkeresett falu sem a román, sem a magyar kutatás érdeklődését nem keltette fel. 2007-ben, Anton Coșa tollából megjelent ugyan egy kismonográfia, ám annak tartalma – a Tălmăcel által jegyzett napló kivételével – alig hoz új, korábban nem ismert adatot. Éppen ezért indokoltnak tartom azt a néhány, szigorúan a közösség vallási életére vonatkozó, újonnan feltárt adatot ezen a helyen közreadni. 1682. június 12-én Anton Angelini misszionárius a következőket jegyezte fel:

„A falu puszta, lévén, hogy annak az útnak a közelében fekszik, ahol a törökök naponta átvonulnak; a nép az erdőben bujkál, itt keresi fel őket Anton Giorgini da Torre atya havi egy alkalommal, hogy lelkigondozásukat elvégezze, és egyéb szükségükben kiszolgálja őket. Az atya munkáját mindnyájan, még az ortodoxok is elismerik, akik a katolikusokkal együtt vannak, lévén, hogy az atya ellenszolgáltatásra nem tart igényt, hiszen az emberek felfoghatatlan nyomorban élnek” (Bișoc é. n. II, 184.).

A misszió prefektusának, Ioan Hrisostomul De Giovanni-nak 1762-ben készült feljegyzései különösen érdekesek, hiszen itt még nem esik szó azokról a jelenségekről, amelyek ellen bő másfél évszázaddal később Iosif Tălmăcel küzdelmet folytat. A híveiket

---

¹⁵ Bernard Bișoc egyháztörténész hivatkozik egy XVII. századi forrásra, amely alapján arra következtet, hogy a forrófalvi és a bogdánfalvi (Valea Seacă) katolikusok a Zsigmond király által 1420 táján Magyarországról kiűzött magyar husziták leszármazottai. (A szász husziták Kotnárban telepedtek le.) Megjegyzi azt is, hogy egy forrófalvi, 1924-ből fennmaradt, a polgármesteri hivatalban őrzött jegyzet szerint a falu régi fatemplomát Bálint Márton építette 1435-ban. A bejárati ajtón a következő felírat állt: „Bálint Marton csinálta”. (Bișoc, é. n., II, 187–188.)

¹⁶ Lásd még: LAHOVARI, et alii 1898, 324–325. A településről magyar nyelvű összefoglaló: GAZDA, 2005, 113–119.

két-három havonta felkereső (idegen nyelvű és nemzetiségű) misszionáriusok és a helyben lakó papok a népi kultúra más-más területével kerülhettek kapcsolatba. A misszionáriusoktól – ebben a konkrét esetben – azt tudjuk meg, hogy híveik „jó keresztények”. A helyi papság feljegyzéseiben egyfelől ennek az ellenkezőjéről olvasunk, másfelől a népi kultúra – bizonyos elemeinek – erkölcstelen voltjáról.

„Faruane... a moldvai katolikusok legnagyobb települése; 214 házzal, 900 lélekkel, valamennyi katolikus. [...] Ami erkölcsi életüket, istenfélelmüket, a keresztény tanok ismeretét illeti, valamennyi, nemi hovatarozástól függetlenül, igen jól áll; az elnyomás, a rabság, az adóterhek ellenére is keresztény életre törekednek, mi több: kegyes keresztények; dermesztő látvány ez a nyomorból fénylő szent élet, amit az ortodox szerzetesek és a görög földbirtokosok igája alatt raboskodó katolikusoknál látunk.” (Bîșoc, é. n., II, 185.)

Ugyanebből a feljegyzésből megtudjuk azt is, hogy Forrófalván, a misét megelőzően a kántor magyar nyelven tanítja a katekizmust, továbbá hogy az egybegyűltek számára kegyességi irodalmat is olvas (Bîșoc, é. n., II, 185.). Az egyházi feljegyzésekben szó esik egy sűrű, „veszélyes” erdő közepén fekvő „Poiana Ciciola”-ról, a „Csicsiólai Tisztás”-ról, amelyet a lakosok rejtekhelynek használtak. A források adataival megegyező 20. századi visszaemlékezések szerint, szükség idején ide menekültek a forrófalviak, és a körükben időnként megjelenő misszionárius pap is itt kereste fel őket. Csicsióla és a településközpont között ma keresztút áll, pünkösd alkalmával pedig körmenetet szerveznek (Coșa, 2007, 88–89.).

Forrófalván született a népköltési, nyelvészeti gyűjtései révén ismert Petrás Incze János (1813–1886) minorita szerzetespap, és itt maradt fenn a legerjedelmesebb magyar nyelvű kézirat, az ún. *Forrófalvi Imádságoskönyv* (DOMOKOS, 1987, 208.). Padovai Szent Antal tiszteletére szentelt temploma 1939-ben épült. Jelenlegi papja: Măriuț Felix. A legutolsó, 2011-es romániai népszámlálás adatai szerint a település összlakossága 3840, a magyar anyanyelvűek száma: 102.

Az egyház népszokásokhoz való viszonyáról általánosságban

Mindaz, amit Tălmăcel tollából olvasni fogunk, nem tekinthető egyedi jelenségnek. A helyi egyház a 19. századtól kezdődően kiemelt figyelmet fordított a (népi) kultúra keresztényiesítésére, ami egyszersmind a nyelvi asszimilációt is magába foglalta. A helyi papság tehát nem saját indíttatásból cselekedett, hanem püspöki iránymutatásoknak és utasításoknak tett eleget akkor, amikor a „keresztény hit tisztasága védelme” céljából harcba szállt a hagyománnyal. Az ellenszegülőkkal szembeni egyházi szankciók jellege, alkalmazásuk módja a plébános temperamentuma szerint eltérő lehetett, ám egy-egy erkölcsi ügy kapcsán megfogalmazott püspöki levél ismeretében arra kell következtetnünk, hogy a szankciókat nem egy esetben maga a püspök szabta ki.¹⁷ A püspöki

---

¹⁷ 1922. június 17-én kelt levelében Cisar püspök felszólítja Bogdánfalva (Valea Seacă) plébánosát, Neumann Petre-t, hogy a házassági válságban élő Patrașcu házaspárt hívja magához, és „fedje meg a szégyen miatt, amit a Katolikus Egyházra hoztak, azzal, hogy házasságtörést követtek el, bűnben élnek és így rossz példát mutatnak a fiataloknak”. (Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 209. lap)

eszköztárban ezekben az évtizedekben a szertartások átmeneti felfüggesztése, az átok és a kiközösítés egyaránt szerepelt, az erről szóló rendelkezéseket pedig a papságnak, a vasárnapi mise keretében kellett ismertetnie a hívek előtt.¹⁸

Alexandru Th. Cisar Klézse katolikusai számára címzett levelében (1925. május 12.) részletesen ír az ifjúság szokásairól és a helyi hagyománnyal kapcsolatos kifogásairól:

„Tudomásunk van sok, igaz keresztény életet élő hívőről, de sajnálatos módon, nagy bánatkra, olyanok is akadnak, kivált a fiatalok körében, akik nem hoznak dicsőséget a katolikus egyházra, ami sok kívánnivalót hagy maga után; ez az oka annak, hogy lelkipásztori levéllel fordulok hozzájuk, azt kérve Klézse plébánosától, hogy valamennyi filián, főmise keretében, tegye ismertté a benne foglaltakat [...]. Elvárjuk, hogy mostantól fogva, az ifjúság, kivétel nélkül, annak minden tagja, vegyen részt a vallási oktatáson [...]. Azt reméljük, hogy az ifjúság nem fogja a pénzét a kocsmákban elkölteni, sem tisztességét, idejét és egészségét eltékozolni, és megtartja az előírásokat, miszerint a plébánia vagy a kántor udvarán táncolja ki magát, hiszen a tisztességes vidámság Isten kedvére van [...]. Amikor az Úr angyalát jelző esti harangszó megszólal, a mulatságnak vessenek véget, és vonuljanak otthonaikba”.¹⁹

Búcsúlevelében Cisar úgy fogalmaz: „Egy kő továbbra is nyomja a szívünket, és pedig amiatt, hogy az új püspök számára néhány megátalkodott lelket és az ifjúság engedetlenségéből fakadó nehézséget hagyunk örökül”.²⁰ 1928. március 27-én, az új püspök, húsvétí körlevelében a mulatságok és az öltözködés helyes formájára hívta fel hívei figyelmét:

„Őrizték meg a keresztény illemt és szerénységet. Az öltözködés célja a hideg elleni védekezés, testünk és testrészeink megfelelő elfedése. [...] Kivált a nőket kérem, legyenek óvatosak, öltözködésükkel ne hivalkodjanak, sem utcán, sem a templomban. Ruházatuk legyen szolid; se karjuk, se mellük ne legyen csupas, átlátszó ruhát ne viseljenek; szoknyájuk bokáig érjen, lábszárunk ne látszódjon; ruhájuk szabása ne legyen feszes, alakjuk ne legyen kirívóan látható.²¹ [...] Ami a mulatságokat illeti, felhívom a kedves Testvérek figyelmét arra, hogy tartsatok mértéket, és figyeljetek az illemtre. A keresztény számára akármilyen szórakozás nem megengedhető, csak a tisztességes együttlét: távol a részegeskedéstől, az ostoba tréfáktól, szegyenletes játéktól, távol mindennemű zülléstől”.²²

¹⁸ Lásd pl. Cisar 1922. február 13-án kibocsátott levelét, amelyben S. B. kántort megátkozza és kiközösíti az egyházból. (Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 211. lap). 1939-ben Robu Mihai püspök például az oțeleni híveket interdiktum (egyházi átok) alá helyezte, melynek következtében a templom harangját nem használhatták, egyházi szertartást nem tarthattak (ideértve a lobogók használatának tilalmát a temetések alatt). TAMAS, 2014, 314. Később, 1942 márciusában kiátkoz és kiközösít egy fárcășeni apát és annak lányát, akit apja válásra bízott. (TAMAS, 2014, 322.)

¹⁹ Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 221. lap.

²⁰ Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 221–222. lap.

²¹ A nők öltözködéséről 1930. január 12-én XI. Piusz pápa maga is nyilatkozatot adott ki, aminek a tartalmát Jászvásár püspöke körlevélben tolmácsolta hívei felé. Az előírásokat megszegő nők egyebek mellett nem áldozhattak, nem lehettek keresztstülők, súlyosabb esetben a templomból is kiutasíthatták őket. (Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 244. lap)

²² A levél külön kitér a városban lakó katolikusokra, szól a mozi, a színház látogatása ellen stb. (Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală... 237. lap)

A katolikus papok oktatótevékenysége keretében alkalmazott módszerek között a helyi családi neveléstől sem idegen eljárásokat is megtaláljuk, így a különböző formában megnyilvánuló fizikai bántalmazást is. Számos feljegyzést és visszaemlékezést ismerünk még az 1970-es évekből is arról, hogy a Moldvában szolgáló papok egy része nem tartózkodott a fizikai erőszak alkalmazásától. Talmácel szigorúsága tehát nem egyéni, személyes vonás, inkább egy elfogadott magatartásnak számított. A kérdés illusztrálására, annak súlyát nyomatékosítva, álljon itt egyetlen visszaemlékezés Dsidafalváról (Adjudeni), 1940-ből:

„Ezekre az első osztályos legényekre jól emlékszem, előttem van a pillanat, amikor Bernardin Romila plébános érkezett a hittanórára, kiugrottak az ablakon, át a kerítésen, és Catináig, Borcaáig meg sem álltak,²³ mert nem tudták megtanulni a Tízparancsolatot. Ez minden, amire hittanból, az első osztályból emlékszem. Való igaz, Romila atya, Isten nyugosztalja, egészen egyedi módon feleltetett az órán. Felült az első padra, lógatta a lábát, egy nagy kulcsot fogott a kezében, talán a diplomamajtó kulcsát vagy a plébániáét, nem tudom. Maga elé hívott, kérte: Mondd el ezt vagy azt az imát! Aki nem tudta, vagy megszeppent a himbálózó bakancs látványától, az ökölbe szorított kulcsból, annak hátat kellett fordítania és előbb a kulccsal vágta derékba, majd a bakancsral rúgott bele, kicsit lejjebb. Közben azt kiabálta: »Takarodj ki, te számar! S legközelebb jobban vigyázz!« Nem tudom, hogy az illető, a következő alkalommal nem az ablakon menekült-e ki. Talán nem kellene ilyesmiket mondanom Bernardin atyáról, hiszen sok szép dologra megtanított minket, de ezek is annak az időszaknak a színes világához tartoznak.” (DANCA, 2005, 364–365.)

A katolikus sajtó (felvilágosító) szerepe

A népszokásokkal és általában a falusi életmóddal kapcsolatos problémák a 20. század elején kibontakozó katolikus sajtóban is megjelennek. Bár a lapok egyik missziója a világegyházba, az egyetemes katolicizmusba való bekapcsolódás, a cikkekben azok tartalma alapján az általános felvilágosító szándékot és általában az életmód modernizációjára irányuló törekvéseket is felfedezhetjük.²⁴ Ennek a tevékenységnek egyik emblematisz képviselője éppen Iosif Talmácel volt.²⁵ Szerepéről, Emil Dumea a következőket írja: „Talmácel egyedülálló módon behatolt parasztjaink életébe, jól ismerte tulajdonságaikat, szükségleteiket, de hibáikat is. [...] A parasztság szintjére ereszkedett [...] keresztényibb, és a megváltozott időekkel összegangolt életmódra segítve híveit. [...] Számos cikket írt az egészség megóvásának valamint a higiénia fontosságáról” (DUMEA, 2005, 187., 180.).

Talmácel „*Tanc... tanc... [„Él... él...”]*” címmel, az általa szerkesztett *Viața* [Élet] folyóiratban rendszeresen közölt a falusi olvasók számára különféle, az élet megannyi területén hasznosítható intelmeket. A rovat indokoltságát a következőkkel magyarázta: „A jó keresztények megsegítésére vállalkozunk, azért, hogy szükség esetén, készek

---

²³ Helynevek Dsidafalván.

²⁴ A jászvásári egyházmegye keretében megjelent sajtótermékekről Emil Dumea készített egy rövid áttekintést: DUMEA, 2005, 181–189.

²⁵ Lásd pl. az általa 1913-ban Szabófalván alapított *Viața* (Élet) lapot (DUMEA, 2005, 185.).

legyenek a hit védelmére; a lapban cikkeket közlünk a vallás ellenségei irányából nap mint nap megnyilvánuló kritikákról” (DUMEA, 2002, 189.). 1937-ben az újság *Almanah*-ot is megjelentetett, amelyben Talmäcel kulcsszavak, rövid mondatok formájában mintegy összegzi a falusi közösségek számára szánt intelmeit:²⁶ „1. Tisztaság. 2. Az ivóvíz ellenőrzése. 3. A huzattól való védekezés. 4. Izzadt állapotban kerüljék a hideg víz fogyasztását! 5. Vizes vagy kövel fedett felületen ne aludjanak. 6. Jól megérett és egészséges kukoricát fogyasszanak, a lisztet szárítsák meg, a puliszkát alaposan főzzék meg. 7. Tartózkodjanak a szeszes italok, különösen a pálinka fogyasztásától! 8. Kerüljék a világi eltévelyedéseket. 9. Ne köpdössenek a földre! 10. Faluhelyen hiányoznak a mellékhelyiségek! 11. Az elpusztult állatokat temessék el! 12. Szerezzenek maguknak jó fekvőalkalmatosságot! 13. Törődjenek a szarvasmarhák egészségével. 14. Fogyasztatok több tojást! Végül: használják a gyógynövényeket.”

Talmäcel szerint a falusi közösségek valódi „újjászületése és kivirulása” csak akkor remélhető, ha világgépükből a török fatalizmus, hitükből pedig az öregasszonyok hagyományait kísérő hiedelmek sokasága eltűnik.²⁷

Ziarul Parohiei Faraoani [A Forrófalvi Plébánia Lapja]²⁸

1920. május 30.

Pünkösdvásárnap. A mai napon az első misét Nagypatakon celebráltam, majd Forrófalvára vonultunk, onnan pedig Klézserre, ahol aznap tartották a régi időktől fogva népszerű búcsút, Mária tiszteletére.

Csík-vidéken, Csíkszereda mellett az Obszerváns Ferences Kolostorban található egy híres szentély, amit az Úr Anyja tiszteletére állítottak, és amit a Csíksomlyói Úr Anyja Szentélyként is ismernek. Ide zarándokoltak el a szomszédos falvakból minden esztendőben a hívek, de tőlünk Moldvából is, Bákó megye minden katolikus településéről érkeztek zarándokok.

Erről egy régi forrásból értesültem, amit a Kolostor Archívumában fedeztem fel, amikor hat esztendővel ezelőtt, 1914-ben, P. Vincent Vella O. M. C. tatrosi plébánossal felkerestük a kolostort, és ahol igen kedves fogadtatásban és ellátásban volt részünk, három napon át. Az említett dokumentum szerzői feljegyzik, hogy a moldvai zarándokokra külön figyelmet fordítottak, három napi ellátást és szállást biztosítottak számukra. Mi több, egy jó szándékú személy a hegyekben, fogadót épített, ahol a moldvai búcsújárók megszállhattak.

---

²⁶ A felsorolt intelmek és a köztük fennálló sorrend, Dumea Emil alább idézet könyvében olvasottak szerint szerepel.

²⁷ In: *Almanahul revistei Viața pe anul 1937* [Az Élet folyóirat almanachja 1937-re]. Idézi: DUMEA, 2002, 191–192.

²⁸ A forrásban szereplő lábjegyzeteket a közreadó, Anton Coșa készítette: Coșa, 2007, 101–137. A fordító megjegyzései (I. L.) kiegészítéssel szerepelnek.

Amikor a kálvinisták erőszakkal terjesztették az eretnekséget Erdélyben, a csík-somlyói kolostor szerzetesei arra bíztatták a népet, vonuljanak az Úr Anyja Szentély elé, és kitartóan imádkozzanak azért, hogy a kálvinisták szándékai ne valósuljanak meg, hogy a sötét és förtelmes eretnekség ne terjedjen el a körükben.

Többre nem is volt szükség. A nép özönlött, hogy imádkozzon az Úr Anyjához, hogy Szent Ferenc fiainak tüzes prédikációit hallgathassa, hogy megerősödjön a hitük, hogy gyónásukat elvégezzék, és hogy elnyerjék bűneik bocsánatát.

A források szerint a katolikusok legyőzték a kálvinistákat, az eretnekség itt nem tudott akkora pusztítást végezni, mint Erdély többi részén. Az eretnekek feletti győzelem emlékére, Pünkösöd ünnepén zárandoklatot szerveznek azóta is a csíksomlyói Úr Anyja Szentélyhez; a szokás napjaikban is él.

Nem tudom, mi lett a szentély és a mellette álló kolostor sorsa a világháború alatt, és azt sem tudom, hogy most mi a helyzet. Moldvából az utóbbi időkben, az útlevíl megszerzése körüli nehézségek miatt már nem zárandokoltak olyan sokan, mint korábban, ellenben a hagyomány emléke ma is élő Bákó megye katolikus falvaiban, kiváltképp Lujzi Kalagor hívei körében.

Bár a régmúltban nagyon sokan zárandokoltak Csíksomlyóra, a többség számára mégis távolinak és nehézkesnek tűnt az utazás, már nem tudtak részt venni rajta, és úgy döntöttek, közelebbi helyszínen szerveznek zárandoklatot, ahol a közösség többsége könnyebben részt vehet.

A választás helyszíne a klézsei plébániatemplomra esett...

Idén, igen szép napunk volt, és hálából a bőséges esőért, ami megmentette a vetést, nagy sokaság gyűlt össze e történelmi búcsún. Alulírott énekes misét mutatott be, és prédikált.

Pr. Iosif Tălmăcel O. M. C. Forrófalva plébánosa

1920. május 31.

Pünkösöd másodnapja. A mai napon misét mutattam be Forrófalván, azt követően, körmenetben, Nagypatakra vonultunk, ahol megünnepeltük a templombúcsút.

A nagypataki búcsú Pünkösödkor van, ám már hosszú ideje, voltaképpen a templom felépülése óta, Pünkösöd másodnapján ünneplik, lévén, hogy pünkösöd első napján a nép Klézsére zárandokol.

1921. február 15.

Szentmisét tartottam Forrófalván, és az evangéliumról prédikáltam. Néhány, a lakodalokban tapasztalt rendellenességről is szót ejtettem, és újból elítélően nyilatkoztam a guzsalyosságról.

1921. február 20.

Az első misét Forrófalván mutattam be, az evangéliumról prédikáltam, a konkolyról, amit az ellenség szór a búzamagok közé. A második misét Klézсэн mutattam be, itt a gyertyákat is megáldottam. Klézсэн a mise előtt nagy botrány tört ki. Néhány bolsevik – akik sok ideje azon munkálkodnak, hogy eltávolítsák a kántort – cselet szöttek ellene és

ellenem, és pedig azért, mert eltávolítottam állásából a harangozót, Mihai Pojom-ot, akit lopáson értek tetten. Olyan dühkitörés kerekedett, hogy az életünk is veszélybe került. Végül a kántor álhírének köszönhetően – miszerint lemond állásáról – lecsillapodtak. Rettentően megsértettek, egyik éppen a templomban szólott meg. A bákói prefektúrához fordultam, hogy vizsgálják ki az ügyet. Bezártam a templomot, és Jászvásárba utaztam, hogy számot adjak a püspöknek a történetéről. A püspök döntése alapján a templom egészen Húsvétig zárva marad, a lázongás vezetőit pedig megtérésre szólítja fel. Amennyiben nem kérnek bocsánatot, nem tartanak nyilvános vezeklést, családjukkal egyetemben kiátkoztatnak...

1921. március 7. hétfő

... Egy lány, akinek házasságon kívül született gyermeke, nyilvános bűnbánatot tartott a templomban és bocsánatot kért a botrány miatt...

1921. március 13. vasárnap

... A klézseiekre várokztam, vártam, hogy bocsánatot kérjenek mindazon sértésekért, amit személyem ellen követtek el február 20-én, annak rendje és módja szerint, amint azt Mosn. Cisar püspök úr elrendelte, ám senki sem jött...

1921. március 15.

Húshagyat. A kántorral és az egyik templomszolgával Nagypatakra mentem, abból a célból, hogy ellenőrizzük azokat a házakat, ahol guzsalyosságot tartanak, és azokat a helyeket, ahol az ifjúság húshagyat éjszakáján bált szervez. Meghoztuk a szükséges lépéseket. Az esti órákban, kilenc óra tájt megtudtuk, hogy Forrófalván, egy bizonyos háznál szintén guzsalyosságot tartottak, odamentünk és ott találtunk mintegy 15 férfit és 30 lányt. Egy árva leány otthonában tartózkodtak és orgiát szerveztek éppen – itt is meghoztuk a szükséges lépéseket, az egybegyűlteket szétzavartuk.

1921. március 20., vasárnap

... Az egyházi intézményeknek való engedelmesség kötelezettségéről beszéltem, céloztam a klézseiek engedetlenségére is, amiért a püspök kegyetlen büntetésében részesültek. A második misét Forrófalván mutattam be. Somoskán prédikáltam. Ismét szót emeltem a guzsalyosság ártalmas voltáról, és elítéltem az engedetlen fiatalokat.

1921. szeptember 25., vasárnap

... Ifjúsági katekizmust tartottam, majd a guzsalyosság ellen beszéltem.²⁹ Forrófalván bérmlásra készítettem fel a fiatalokat, majd körmenetet szerveztem a Szent Antal kereszthez, ahol ismét szoltam a guzsalyosság ellen.

1921. október 30., vasárnap

Ismét a guzsalyosságok megszüntetése érdekében emeltem szót. Nagypatakon semmibe veszik a rendeleteket, ünnepnapokon továbbra is megszervezik a bűnös guzsalyosságokat. Drasztikusabb rendeleteket hoztam.

---

²⁹ Mindez Nagypatakon történt.

1921. november 13., vasárnap

...Az első misét Nagypatakon celebráltam..., ismételten szoltam a guzsalyosságok ellen. A második misét Forrófalván mutattam be, ahol ugyanarról prédikáltam, mint Nagypatakon.

Ádvent harmadik vasárnapja

Az első mise Nagypatakon volt... betiltottam a leányok Karácsony előestjére tervezett köszöntő szokását, és a férfiaknak is megtiltottam, hogy Karácsony napján köszöntsék a leányokat. Régi szokás szerint Karácsony előestjén a leányok felkeresték a legényeket, a ház ablaka alá gyülekeztek, karácsonyi énekeket énekeltek. Hasonlóképpen cselekedtek a legények is, akik Karácsony napján felkeresték a nagylányokat, énekeltek, a lányok pedig fonott kaláccsal és pálinkával kínálták meg őket stb. A végeredmény: a legények lerészegedtek, ellopták a kapukat stb. A második misét Forrófalván celebráltam... Itt is betiltottam az előbb említett szokást, a lányoknál is, a fiúknál is.

Szent István ünnepe

Először Klézsén miséztem, lévén, hogy itt most nem tartózkodik pap... A második misét Forrófalván tartottam, de a misén nem énekeltem. A prédikáció rövid volt. A teljes plébániaközösség büntetés alatt áll, ugyanis a forrófalvi és a nagypataki legények nem tettek eleget Advent harmadik vasárnapján kinyilvánított parancsomnak, miszerint Karácsony napján nem kereshetik fel a lányokat. A településeken messzire visszhangzott a ricsaj és a hejgetés. Mindannyian vétkesen, de leginkább az öregek, akik makacsul ragaszkodnak rossz szokásaikhoz. Büntetés gyanánt a misén nem énekeltem, nem adtam keresztáldást, és vecsernyét sem tartottam.

Újév

Az első misét Somoskán tartottam. A másodikat Forrófalván...

1922. szeptember 15., péntek

A Hétfájdalmú Szűz Anya ünnepnapja. Mons. Alexandru Cisar, valamint az öt kísérő P. Mihai Robu püspöki titkár, továbbá: P. Pavel Mosel O.M.C. bákói dékán és plébános, P. Petru Neumann O.M.C. Bogdánfalva plébánosa, P. Anton Caneve O.M.C. volt prazsesti provinciális és plébános, P. Nazareno Cipollini O.M.C. Iujzikalagori dékán és plébános, P. Vincent Vella O.M.C. tatrosi dékán és plébános, P. Ioan Poglut pusztinai és klézsei plébános, valamint alulírott, Forrófalva plébánosa, továbbá P. Cohanoski O.M.C. Bákó vikáriusa, P. B. Flamini O.M.C. prazsesti vikárius, Andrei Ciuraru Andrica Forrófalva község polgármestere, és tekintélyes számú, a környék katolikus falvaiból érkező nép jelenlétében, ünnepélyes keretek között Nagypatakon leraktuk az épülő templom alapkövét, majd egy zöldágakkal díszített kápolnába főpapi misét celebráltunk, Te Deumot énekelünk, majd a püspök szentségi áldást adott az egybegyűltekre. Az eső miatt a prédikáció elmaradt. Az adományok összege: 3.900 lej. Ugyanazon a napon, az esti órákban, a püspök és a titkár visszautazott Jászvásárra.

1922. november 11.

Szent Márton püspök ünnepe; Bákó megye legrégebbi templomának³⁰ a védőszentje, mely templom Forrófalva jelenlegi temetőjében³¹ található, Nagypatakon, ahol 1600 előtt a falu állt. A kistemplom fala, ajtóí, gerendái mind tölgyfából készültek és ma is állnak. A bejárati ajtón a templomkészítő neve olvasható: „Balint Marton csinalta”,³² vélhetően más felirat is lehetett rajta, talán a keletkezés évszáma, ami azonban már nem olvasható. A templom teljes egészében fából épült, semmiféle fém eredetű elem (szeg, csavar, sarokvas) nincs benne. Az ácsok véleménye szerint a templom építéskor sem fűrészelt, sem gyalut nem használtak csak bárdot, fejszét és fűrót, a szegek és a sarokvasak később kerültek a szerkezetbe. Hogy hány alkalommal renoválták, az nem tudható, ám azt tudjuk, hogy utoljára 1843-ban, P. Anton Finta O.M.C. forrófalvi vikárius újította fel. Ekkor került a helyére a ma is látható oltár, ami – egy éppen ma felfedezett felirat szerint – Ianuș Coșa és családja adományra. Az említett felirat egy oltárdeszka hátoldalára ragasztott papíron olvasható: „Ezen kus oltárnak felepulse volt a Tisztelendo P. Vicarius Finta Antalnak szent viselese alatt 1843 esztendoben”.³³

1893-ban új, tölgyből készített talpazattal erősítették meg a templomot, 1916-ban pedig P. Iacint Bock O. M. C. hozzáfogott a tető újjáépítéséhez is, amit a háború miatt azonban nem tudott bevégezni.

A hagyomány szerint a templom Nagy István idejében épült; ez az elgondolás a polgármesteri hivattól származik; a forrás – amiknek a hitelességéről nem lehetünk bizonyosak – a keltezés napját, a hónapot és az évet is jelöli: „A községben három katolikus templom található, az egyik Forrófalván, amit 1864-ben építettek; a második Nagypatakon, ami 1700-ban épült, a harmadik pedig a temetőben található, 1435. október 26-án épült, fából”.

P. Inocentius Petras, Klézse plébánosa, aki egyébként Forrófalván született, „eclesia antiquissima”-nak nevezi. Lásd: „Diarium P. Petras, amit a klézsei plébánián őriznek”.³⁴

Végtére is valamiféle igazságalapja lehet a forrásnak. Köztudott ugyanis, hogy sem a forrófalviak sem pedig a nagypatakiak nem a mai lakhelyükön éltek, hanem (eredetileg) azon a helyen, ahol ma az temető áll, ahol a Szent Márton tiszteletére szentelt templom is található.³⁵ Ennek emlékét a hagyomány is őrzi, és erre utal az a tény is, hogy a temető egykor a falu központjában állt, a templom körül, pontosan úgy, ahogyan Szabófalván, Halasfalván, Corni Huși-ban, Lujzi-Kalagorban, Tamásfalván, Răchiteni-ben stb. [...]

A hagyomány szerint Forrófalva lakói a tatárbetörések elől húzódtak mostani helyükre, zugok, gödrök mélyére, ahol a következő falvakat alapították meg: Magyaros, Nagy Kákova, Kis Kákova, a mai Forrófalva és Costița, Valea Dragă és Nagypatak, ami később két részre, Valea de Sus és Valea de Jos falvakra vált szét [...]

³⁰ Anton Coșa: *Forrófalva templomai*, Almanahul „Presa Bună”. Iași, 2000, 144–151.

³¹ Ibidem.

³² Bálint Márton készítette – fordításunk nyomán.

³³ Az oltár 1843-ban készült el, Finta Antal vikárius atya idejében – fordításunk nyomán.

³⁴ Bákó Megye Levéltári Igazgatósága, Nemzeti Levéltár, Klézsei Római Katolikus Plébánia.

³⁵ Coșa, 2000, 144–151.

A települések elhelyezkedése szempontjából³⁶ elegendőnek bizonyult volna egy templom is, ahogyan korábban volt, egyetlen templom állt Forrófalván, a két település (Forrófalva, Nagypatak) közötti határon, a Costița dombon; az idők elbeszélései szerint Nagypatak lakói mindent elkövettek azért, hogy függetlenedjenek Forrófalvától, hogy saját templommal rendelkezzenek; így aztán elbontották a Costița-n álló templomot, az anyagot és a templom felszerelését két részre osztották, és új, saját templomot építettek....

A forrófalviak és a nagypatakiak tehát mai területükre húzódtak, és megépítették a saját kápolnájukat, ahol ünnepnapon egybegyűltek.

Források, visszaemlékezések hiányában nem tudhatjuk azt, hogy Nagypatakon vajon állt-e (valaha) kápolna. Az azonban tény, hogy a település 1837-től saját – tehát Forrófalvától független – születési, házassági és halotti anyakönyvekkel rendelkezik, ami alapján nem egészen alaptalan feltételezés a kápolna esetleges léte.

Forrófalván élnek még olyan idősök, akik tudni vélik, hogy a jelenlegi templom helyén kápolna állt, a helyi plébánia adminisztrációs könyvében pedig az a bejegyzés olvasható, hogy 1854-ben 166 lejt költöttek zsindegyre és vasszegre, amit a kápolna és a parókia javítására használtak fel.

Ezen kívül, egy másik, közös, Padovai Szent Antal tiszteletére ajánlott templom is állt a Costița domboldalon, aminek az alapköve még ma is látható.

Hogy mikor épülhetett az első közös templom,³⁷ az nem tudható. Az 1780-as anyakönyvek³⁸ Forrófalva kapcsán, egyértelműen Padovai Szent Antalnak szentelt templomról beszélnek, és nem kis kápolnáról.

Ha azt feltételezzük, hogy a fent említett templom plébániatemplom volt, amint az az 1780-as anyakönyvek alapján is sejthető, akkor valószínűsíthető, hogy a Costița-templom 1820-ban épülhetett, amint az az 1821-es és 1822-es adminisztrációs könyvekben is olvasható.

Az új templom alapkövetelére – a könyv adatai alapján – 1820. október 18-án került sor. A kőalapzatú, gerendákból épített – ahogy említettük, ma is látható – templom a mostani forrófalvi templomhoz hasonlóan nagyméretű volt.

A hagyomány szerint, és az azzal megegyező feljegyzések alapján, az épület faanyagát a Berzeuți-i ortodox zárdafőnök adományozta. 1825-ben a hivatalt betöltő plébános 1,10 lej áron 50 db körtecsemetét vásárolt, amit ajándék gyanánt eljuttatott a Berzeuți-i zárdafőnöknek.

A harangláb a jelenlegi plébániaépület mellett állt, amely egyébként a régi plébániaépület helyére épült, fából. Az utolsó harangláb, a közigazgatási napló adatai szerint 1818–1819 között épült.

---

³⁶ Forrófalváról és Nagypatakról van szó.

³⁷ Coșă, 2000, 144–151.

³⁸ Anton Coșă: *Izvoare inedite privind catolicii din Moldova: „Status animarum”, prima parte* [A moldvai katolikusokra vonatkozó kiadatlan források, Születési anyakönyvek, első rész]. Arhiva Genealogică V (X), 1–2, Iași, Editura Academiei Române, 1998, 155–160; respectiv partea a doua [továbbá a második Arhiva Genealogică rész] in Arhiva Genealogică, V (X), 3–4, Iași, Editura Academiei Române, 1998, 199–258.

Nehéz idők jártak ekkoriban. Az írásos feljegyzésekben és az idősök visszaemlékezéseiben egyaránt azt találjuk, hogy az országot gyakran kifosztották az átvonuló törökök, később az oroszok is. 1811-es irat szerint a helyiek megjavították az oroszok által tönkretett ablakokat... 1821-ben 26,12 lejt költöttek; 4 lejért visszaszerezték a törökök által eltulajdonított templomi tárgyakat; a törökök portyázásaik során több izben is kifosztották a helyieket 18,32 lejjel; 1822. január 29-i átvonulásuk alkalmával 11,21 lejt tulajdonítottak el; 1823. március 18-án a törökök által elkobzott kehely és ostyatartó helyett másikat vásároltak 57 lej értékben. Egy másik feljegyzés szerint az ugyancsak törökök által eltulajdonított szelence és ostyatartó helyett 15 lej értékben másikat vásároltak; végül a szentségház helyett (amit szintén a törökök oroztak el) 59 lej értékben másikat vásároltak.

A feljegyzések értelmében, az 1820-ban épült templomot több alkalommal renoválták, 1858-ban, más forrás szerint 1860-ban, amikor P. Dominic Migliorati O. M. Conv. irányításával az új templom építéséhez fogtak hozzá, ami 1864–1865 között el is készült.

A Costița-i templomot ekkor lebontják, és Forrófalva és Nagypatak között szétosztják. Azt beszélik, a nagypatakiak a faanyag felét, az egyik harangot és az orgonát vitték magukkal. A legutolsó, fagerendákból épített nagypataki templomot 1920 nyarán bontották le. 1922. szeptember 15-én pedig Mons. Cisar, Jászvásár római katolikus püspöke lerakja az új, immár egészében kőből és téglából épülő templom alapkövét.

Idén, a temetőben álló Szent Márton templomot újrafedték és külső burkolattal látták el; november 11-én pedig, Szent Márton ünnepén újraszentelésére is sor került, alulírott, Forrófalva plébánosa által, továbbá P. Petru Neuman O. M. C., Bogdánfalva plébánosa és Ioan Gherguț klézsei vikárius jelenlétében. Az ünnepségen részt vevők számára Mons. Cisar öccsellenciája 50 napra búcsút adott. Annak ellenére, hogy barátságtalan idő volt, a résztvevők száma nagy volt, és az adományok is bőségesek voltak, a felújítás költségét fedezik (10.862 lej és 5 bani). Ugyanebben az évben került sor a forrófalvi templom felújítására, új fedelet kapott és a megrongálódott falait kijavították.

Mintegy kiegészítve az eddigieket, megjegyezzük, hogy a forrófalvi parókián igen gazdag archívum található,³⁹ amely érdekes forrásokat tartalmaz a plébániára vonatkozóan is...

Itt találjuk az 1781. január 1-től jegyzett „Status Animarum”-ot⁴⁰ Forrófalváról (Kis Kákova és Nagy Kákova) továbbá Diószénről (Gioseni) – Somoskáról (Somuşca) – Pokolpatakról (Valea Rea) – Magyarosról (Moghioruş) – Costița-ról – Nagypatakról – Valea Dragă-ról – Klézseről (Cleja) – Budáról (Buda)... Falvak, melyek mindegyikében Forrófalva plébánosa szolgált, és ahonnan a halottakat mind-mind a forrófalvi Szent Márton templom temetőjébe temették el. A fenti településeken, 1792-ben még nem

³⁹ Az 1971/472-es rendelet alapján, az archívum nagy részét az Állami Levéltár Bákói Filijájában őrzik.

⁴⁰ Anton Coşa: *Izvoare inedite privind catolicii din Moldova: „Status animarum”, prima parte* [A moldvai katolikusokra vonatkozó kiadatlan források, Születési anyakönyvek, első rész], Arhiva Genealogică V (X), 1–2, Iași, Editura Academiei Române, 1998, 155–160; respectiv partea a doua [továbbá a második Arhiva Genealogică rész] in Arhiva Genealogică, V (X), 3–4, Iași, Editura Academiei Române, 1998, 199–258.

volt temető; az utolsó temetésre 1793 áprilisában került sor, amikor is Diószénből és Pokolpatak-Klészse településekről elhunytakat temettek el itt, a Szent Márton templom temetőjében.

1780-tól a plébánián 45 pap fordult meg,⁴¹ (közülük többen több ízben), vagy talán jobban mondva, a plébánia 45 alkalommal cserélt plébánost. A rendelkezésre álló forrásokból nem deríthető ki, mikor volt első ízben plébánosa a falunak. A leghosszabb időt, 1861-től 1901-ig, P. Dominic Migliorati O. M. Conv. töltötte Forrófalván.

Migliorati építette a falu ma is álló templomát, ő maga volt az építész. A nagypataki és – az elmondások szerint – a diószéni templomot is ő építtette. A hosszú idő alatt, sok szenvedésben is része volt. Plébánosi szolgálata alatt, 1864-ben került sort a földosztásra; közreműködésének köszönhetően a forrófalvi és a nagypataki templom is hozzájutott a törvény által garantált földterülethez. Ez alkalommal számos ellenséget szerzett magának, bíróságoknál próbálta védelmezni az egyház jogait.

A plébánia archívumában számos, a fenti tárgy kapcsán készült dokumentumot találunk. P. Migliorati tanult ember volt, élete végéig figyelmet szentelt a művelődésre. Akik ismerték, úgy emlékeztek rá, mint aki a tudomány dolgaival naprakész volt, latinul, olaszul, franciául, németül és magyarul is beszélt. A források szerint ellenségei igen gyakran feljelentették, szégyentelenül szemtelen módon, minden jövedelmüket erre pazarolták; s minthogy P. Dominic atyában az egyéni és az egyházi jogok erős védelmezőjébe ütköztek, a rágalmaszásoktól sem riadtak vissza.

Az ellenség P. Migliorati halálát követően is folytatta a harcot, ám – Isten akaratából fény derült az igazságra – és pedig éppen az atya által, nagy ügyességgel összegyűjtött dokumentumok révén. A forrófalvi Szent Márton temetőben pihen, egy ikersírban, a kistemplommal szemben, a végítéletre várakozva, ahol minden rágalom helyretételük az egész világ szeme láttára, az Igazságos Ítélobíró által.

1922. november 12. Forrófalva, P. Iosif Tălmăcel O. M. C.

Megjegyzés: 1819-ben 70 lej értékben az egyház egy házat vásárolt, „iskolaépület” címen.

Megjegyzés: Lásd alulírott által jegyzett, Forrófalva története című kézirat, amelyet 1923. augusztus 14-én helyeztem az iratgyűjtőbe.

Megjegyzés: Lásd alulírott által készített, 6-os számmal ellátott, a 14. számú iratba helyezett kézirat (1923. augusztus 4.)

Népmisziók

A mai napon, 1922. november 28-án Anton Szydłonski I. I. Cernăuți valamint I. I. Petre Penzes szatmárnémeti atyák közreműködésével a forrófalvi plébánián kezdetét vette szent miszió román és magyar nyelven...

1922. december 17. Advent harmadik vasárnapja

Megtiltottam a leányoknak és a legényeknek az énekes köszöntéseket, Szenteste sem, és Karácsony napján sem járhatták a falut. Lásd az 1921-es évet is.

---

⁴¹ A forrófalvi plébánián szolgálatot teljesítő papok névsorát megtaláljuk P. Iosif Gabor Forrófalva *Katolikus Plébániája* című kéziratában. Lásd még: Coșa, 2000, 12.

December 24. Szenteste

Nagyon keményen szóltam a leányok és a legények énekes szokásai ellen...

1922. december 31.

...Az ifjúságnak javasoltam, hogy jól viselkedjenek a hejgetés során.

1923. február 11.

Megfelelő eligazítást nyújtottam a farsangi szabályok megszegésével kapcsolatban.

1923. február 18.

Nagyböjt első vasárnapja

Szeretett hívek,

...Amikor keresztényhez méltatlan, rossz, pogány, illetlen, helytelen szokásról értesültem, mindent elkövettem, hogy azt megszüntessem... Sokak számára, hangom pusztába kiáltott szó maradt – adja Isten, hogy a többség számára ne így legyen. Három év után sem tudtam kitépni a gyökerét az átkozott guzsalyosoknak, nem tudtam megakadályozni a fiatalok éjszakai esztelen jövés-menését. Három év megfeszített munka árán sem tudtam rábírní a szülőket arra, hogy éljenek gyermekeik feletti hatalmukkal. Három esztendő alatt nem tudtam elpusztítani az aljas mulatságokat, egyetlen lakodalom nem volt, amely ne botrányba torkollott volna, illemtelen énekekkel, csujogatásokkal. Mindezt látva, vérző szívvel kérdezem magamtól, vajon mit kell tennem ezzel a nyájjal? Mi az, amit még tennem kell?

A Megfeszített lába előtt... meghoztam ezt az utolsó döntésem; úgy határoztam, a rosszat, mostantól gyökerestől tépem ki, ha szükséges, akár élő szervezetből is. Pletykák tárgya leszek, becsmérlni, rágalmazni fognak, megfenyegetnek, üldöznek, semmi gond... P. Talmäcel nevét a minap még dicsőség övezte, aztán, amint a rothadást pusztítani kezdte, fenyegetés, rágalmazás lett osztályrésze; kibeszélik, veréssel vagy éppen séggel elzavarással fenyegetik.

Íme, miket hallok: „Nos, ha a pap így viselkedik, sok keresnivalója nem marad a falunkban. A pap üljön nyugodtan a plébánián és a templomban, ott, a prédikáció során mondhat bármit, de a falu életére egyetlen pillantást se vessen!”

Az anyák azt kérdezik: Mit avatkozik be a guzsalyosságainkba, mi dolga a lányainkkal? „A mi anyáink sem őriztek minket, mi sem őrizzük leányainkat!” – mondják.

A férfiak is hozzáteszik a magukét, hogy ti.: így éltek ők is, így kell élni fiaiknak is. A mulatságokon, a lakodalmakon a felnőttek nincsenek tekintettel arra, hogy a környezetükben gyermekek, ártatlan fiatalok is vannak, ontják magukból az undorító disznóságokat...

Vajon Krisztus követőjének mondhatja-e magát az, aki fiát, lányát engedi, hogy egyedül járkáljon éjszaka az utakon, hogy engedi a guzsalyosságokba? Krisztus követőjének mondhatja magát az, aki az Általa alapított egyház tekintélyét semmibe veszi? Mondjátok el ti, mi a ti ítéletek, legyen az bármennyire is korlátolt?

Aztán, ha arra gondolok, hogy a fentiek között olyanok is vannak, akik eszesnek tartják magukat, mert mondjuk írástudók, vagy vastagabb a pénztárcájuk, vagy erős az

öklük, akik – társadalmi előnyük miatt – a züllöttek támasza...! Mert sokan hallgatnának a pap szavára, sokan beállnának a barázdába, de az önfejűek láttán, inkább követik őket a rosszban. Azt mondják, hadd lássuk, mit tesz ez vagy az az illető, aki a falu nagyja, lássuk, mit szól hozzá a pap? Hadd lássuk, ez vagy az engedi fiát, lányát guzsalyosba? Hadd lássuk, bátorkodik a pap szembezállni ezzel vagy azzal?

Nos, keresztények, bátorkodom! Amint azt eddig is bizonyítottam. Aki nem akar tőlem semmit sem hallani, az mondja azt, hogy már nem katolikus, és a papnak semmi dolga sem velük, sem családjukkal...

Hány ízben szóltam a guzsalyosságok rossz hatásáról, és mégis, minden folytatódik tovább, erre én nem is gondoltam volna... A felnőtt guzsalyosságok mellett, a kisebbek számára is szerveztek összejöveteleket; azok számára, akik jóformán mit sem tudnak a világról. Kiskortól fogva szoktatjátok gyermekeiteket az aljasságokhoz. Oh, ti keresztények! ... Kérlek, hagyjatok fel végre ezekkel a szokásokkal, legyetek tekintettel gyermekeitekre! Emlékezzetek arra, hogy lelketek van, hogy lelketek a Szentlélek temploma, meg kell mentenetek a lelketeket!

1923. augusztus 20.

P. Mihai Bejan szabófalvi atya látogatott meg, aki rövidesen átveszi tőlem a forrófalvi plébánia irányítását.

1923. augusztus 26.

...A mai napon megtartottuk a szokásos, éves körmenetet Ciciola-hoz. A szertartást megelőzően Forrófalván misét mutattunk be, majd Nagypatak irányába indultunk. A nagypatakiak nagyszerű ötlete alapján idén elkészült a keresztút, 14, nagyméretű tölgyfából ácsolt kereszt, a Jeruzsálem melletti Kálvária mintájára. A prédikációt követően, melyben a keresztútáhitat jelentőségéről beszéltem, minthogy Rómából rendkívüli felhatalmazást, Mons. Cisar-tól pedig engedélyt kaptam, a keresztutat megáldottam, Urunk szenvedésének, a keresztút 14 állomásának emlékére. Idén annyi résztvevő volt, mint még soha. A forrófalviak és nagypatakiak mellett, Bogdánfalváról is érkezett csoport, továbbá: Trunkból (Galbeni), Klézséből, Somoskából, Gajdáról (Găidari), Stufu-ból és Pokolpatakról. A keresztút – amelynek járása mintegy három és fél órát vett igénybe – a hegycsúcsra vezet, ahol egy öreg tölgyfa árnyékában három kereszt áll. A hely egyszersmind Bogdánfalva és Forrófalva határát is jelzi. Itt, a csúcson egy oltárt rendeztek be, P. Serafim Bejan O. M. C. énekes misét mutatott be, bogdánfalva plébánosa, P. Petru Neumann O. M. C. pedig szép szentbeszédet mondott az evangéliumból olvasottakról... A mise végén, a tölgyfa árnyékában agapét tartottak. A mai vecsernye elmaradt.

1923. szeptember 10.

Bákóban jártam, P. Bonaventura Morariu provinciálisra várokotam, aki azért érkezett, hogy P. Iosif Pal O. M. C. helyét előkészítse Lujzi Kalagorban; megtárgyaltuk az én áthelyezésemet is, illetőleg P. Serafim Mihai Bejan-ét.

1923. szeptember 11.

Bejan atyával Bákóban jártam. A forrófalvi plébánia adminisztrációját átruháztam Bejan-ra, én pedig megkaptam a bákói plébániát. Bákóban, mellettem marad P. Paul Mosel, aki helyettesít mindaddig, amíg a nagypataki templom építését felügyelem.

1923. szeptember 12.

Carrisimo meo Succesori megemlékezés Forrófalván és Nagypatakon.

1923. szeptember 16.

P. Bejan, Forrófalva új plébánosa bemutatott két misét... Magam Bákóban jártam...

1923. október 28.

Két mise bemutatása, P. Tălmăcel által, búcsuprédikációt tartva mindkét településen...

1924. február 10.

Két misét tartottam. Az első liturgia után egybehívtam a népet, ismertettem a Közoktatási Minisztérium rendeletét, amelyben a kibocsátó, a katolikus papnak megtiltja a hitoktatást az iskolákban. Kértem, írják alá a tiltakozást.

A tiltakozás szövege:

Tisztelt Minisztérium,

Alulírott, Forrófalva (Bákó megye) római katolikus lakosai, az egykori fejedelemség területén élő katolikkal egyetemben fordulunk Méltóságod elé panaszunkkal, és meghallgatásodat kérjük. A nemrég kibocsátott rendeletben úgy döntött, megtiltja katolikus papjaink számára, hogy gyermekeinek számára hittanra oktassanak az iskolában. Ebbéli döntésével a lehetséges legfájdalmasabb csapást mérte ránk, a számunkra legbecesebb ügyben, a mi hitünkben. Mi nem szolgáltunk rá erre a tisztességtelen lépésre, ellenkezőleg, évszázadok óta polgárai vagyunk hazánknak, a Román Hazán kívül nem ismerünk más hazát, minden háborúban katonai szolgálatot teljesítettünk, megfizetjük az adót, adományainkkal támogatjuk az iskolát.

Mindezt pedig most azzal jutalmazták, hogy a papokat eltiltják a hivatalos hitoktatástól. Ha a hitoktatás kötelező az iskolában, ki fogja az a gyermekeink számára tanítani? Készek vagyunk bármit elszenvedni, minthogy gyermekeinket más valaki oktassa a hitre. Úgyszintén, amennyiben nem vonja vissza rendeletét, a továbbiakban nem kívánjuk támogatni az iskolát. Románia polgáraiként tiltakozunk tehát e igazságtalanság ellen, és nyomatékkal kérjük, teljesítse kérésünket, hogy ti. a falu iskolájában a hittant a katolikus pap oktassa.

A tiltakozást megismerte és támogatta minden egybegyűlt, 286-an pedig aláírásukkal erősítették meg.

1924. február 11.

A mai napon a fenti tiltakozást eljuttattam felettesem számára is. Egy másolatot pedig, hivatalos levélben a Püspökségre is elküldtem (11-es számon leltározva, folyó évben).

1924. február 18.

Bákóban jártam, bejegyeztetem egy hektár erdőt. 5700 lejt fizettem.

1924. március 2.

Két szentmise. A prédikációban azokról szoltam, akik nem hajlandóan felhagyni rossz szokásaikkal, beidegződéseikkel. Az esti táncmulatságot betiltottam. A vecsernye előtt összegyűjtöttem a lányokat, akik a legények társaságában szórakoztak a kerítések mentén. Este, fél kilenc körül megtudtam, hogy Berbecaru Antalnál guzsalyosságot tartanak. Odamentem, és valóban ott találtam vagy 20 legényt. A lányok mind Berbecaru gyermekei voltak. A társaságot szétzavartam.

1924. március 3.

Az átkozott Petre Sabău, Martin Roca volt kántor veje, a pap hergelésére, összeszedte a leányokat és a legényeket és éjjelig táncoltak otthonában. Nagy Kákova minden leánya s legénye ott volt. Magyaroson is tartottak mulatságot V. Maria Martin-nál és P. Antal Chicit-nél.

1924. március 4.

Farsang. P. Sabău-nál ma este is volt mulatság.

1924. március 5.

Hamvazószerda. Másfél órán át gyóntattam; jószerivel csak nők jöttek. Úgy döntöttem, a fiatalok számára, a nagybőjti időben nem engedélyezem a kereszt elé járulást, amiért nem teljesítették kérésemet és mulatságokat szerveztek éjszaka.

1924. március 9.

Két szentmise. A prédikációban nem beszéltem az evangéliumról, csak az ifjúság rossz magaviseletéről a farsang idején. A vecsernyén, a katekizmuson Istenről beszéltem. Jelentést készítettem a püspökségre a farsang alatt történekről.

1924. március 23.

Két szentmise. A prédikációban az evangéliumról beszéltem. Nagypatakon a „Cercul Cultural” [Kulturális Kör] napja volt, amire meghívást kaptam. I. Menciú osztályfőnök a hazaszeretetről beszélt az egybegyűlteknek, majd arra bízta őket, hogy vegyenek részt a nemzeti ünnepeken. Az egyik gazda odafordult a tanárhoz és megkérdezte tőle: „Mi a helyzet a mi vallásunkkal?” I. Menciú elmagyarázta a népnek, hogy a tanárok nem hibásak azért, mert a hitoktatást megszüntették, illetve, hogy várjanak türelemmel a minisztérium válaszára. A következő pillanatban felugrott Constantin Dimitru, a forrófalvi iskola egyik osztályfőnöke és mérgesen azt mondta: a katolikusok ebben az ügyben rosszul cselekedtek, hallgatniuk kellett volna a miniszterre, hiszen ők elsősorban románok és csak azután katolikusok. Ekkor azonban, szavait hallván én vágtam a közbe; tudomására hoztam, hogy először katolikusok vagyunk és azután románok, mert Istennek és az Egyháznak kell elsőrendűen engedelmesskednünk és csak azt követően a világi hatóságoknak, legyenek azok akármilyenek is.

A gyülekezés végén Dumitru úr a közelembé jött, és ujját felém tartva azt mondta mérgesen: „Nos, eszerint rossz hit követője vagy, mert arra buzdítod az embereket, hogy számon kérjenek minket!”. Elmagyaráztam neki, hogy nem tudtam a fenti gazda szándékairól. Valóban, úgy tűnt, I. Menciu biztatta fel. Én pedig azt kértem D. Dimitriutól, adjon magyarázatot arra, hogy miért találja úgy, hogy a katolikusok rossz útra tértek akkor, amikor az inzultus ellen tiltakoztak, ellenben az elnök ekkor feloszlatta a tömeget. Végül, én magam a következő hivatalos levelet juttattam el a Tanfelügyelőségre:

Felügyelő Úr,

A napokban, a forrófalvi iskolában, a Bizottság elnökévé választottak. Az alábbi indítékok miatt azonban, miszerint:

- 1) a katolikus tanulók számára az állami iskolában nem taníthatok hittant;
- 2) Dimitriu úr, a Bizottság titkára minden ügy megoldását tőlem várja el;
- 3) a Nagypatakon rendezett Kulturális Kör alkalmával, március 23-án, súlyos, indokolatlan és igazságtalan sértések értek, éppen Dimitriu úr részéről, aki más úton is ártani próbált, annak ellenére, hogy én a legjobb szándékaim szerint képviseltem az iskola ügyét, lemondani kényszerülök tiszttségemről, amit kérem, levelem kézbevétele pillanatától tekintsen érvényesnek.

Tanfelügyelő Úr részére,

Pr. Mihai Bejan

Forrófalva plébánosa.⁴²

1924. július 6.

A misén kevesen voltak, miután a faluban megjelentek a fegyverek után kutakodó rendőrök.

1924. augusztus 10.

Két szentmise... Megfogalmazódott az a szándék, hogy az adományok egy részét a Csicsiólára tervezett kápolna építésére különítsük el.

1924. augusztus 11.

A mai napon befejezték a kőműves munkát a nagypataki templomnál. Holnap a bádoglemez rögzítésébe fognak.

1924. október 5.

...A mise után Újfaluba (Satu Nou) mentem, Bogdánfalvára, ahol az új kistemplom felszentelésére került sor.

1924. december 21.

...A mai naptól kezdődően Nagypatakon is tartok misét, az új templomban... Nyilvános vezeklésre köteleztem a bűnbe esett fiatalokat: Antal Martin Panțiru-t és Maria P. Bejan Pisar-t Magyarországi (gyertyával, templomba, három egymást követő vasárnapon)...

---

⁴² Az aláírás értelmében ez lehet az első bejegyzés, amit már nem Tălmăcel jegyez. (I. L.)

1924. december 24.

...Mintha-mintha a lányok megértették volna a szavamat. Úgy tűnik, ma éjszaka nem kolindálnak⁴³ a legényeknél.

1924. december 25.

...Ma este a legények, tiltásom ellenére hejgetni mentek a leányokhoz, mi több, egy csapat még demonstrációt is tartott a kapumban éjfél után kettő körül: Hej!-t kiáltozva.

1924. december 26.

...A lányok nem voltak hajlandók imádkozni a rózsafüzért, úgyhogy két alkalommal is hátrafordultam, és rájuk szóltam! Prédikációt nem tartottam, a mise végén ellenben az ifjúság számára volt némi mondandóm, elmarasztaltam őket engedetlenségük miatt és vízkeresztig eltiltottam őket a keresztség megcsókolásától.⁴⁴

1925. február 8.

...Az oktatás elején ellenőriztem, hogy az ifjúság minden tagja eljött-e. Egy legény és egy leány a plébánia szőlőjétől nyugatra lévő helyiségben bujkált. Nem értem utol őket.

1925. február 24.

Farsang. Karnevál... Úgy tűnik, az ifjúság betartotta utasításomat, amit a prédikációk során annyiszor elmondtam.

1925. március 1.

Giurgi Iacobuş harangozó lemondott. A mise után egybegyűjtöttem a népet, hogy válasszunk új harangozót. Meglepetésemre azt mondták, ő legyen a harangozó, mert nekik azt mondta: továbbra is vállalja. Ő azonban ma elment otthonról. Az a döntés született, hogy amíg nem jelenik meg személyesen, nem választunk új harangozót. Ezt követően beszélgetésbe elegyedtek a munkanapról. A forrófalviak nem hajlandók szarvasmarhával ledolgozott nappal adózni. Felesleges volt a vita: ahogyan eddig fizettek, ezt követően is úgy fognak. Némelyik meglehetősen szemtelen volt! Hogy miért nem énekelnek magyarul a misén? Az egyház rendelkezéseit idéztem, befogtam a szájukat...⁴⁵

1925. március 8.

...A vecsernye végén P. Talmácel szólt arról, hogy a templomban a papnak és a kántornak latin nyelven kell énekelnie...

1925. március 23.

A mai napon került sor az egykori kántor, Martin Roca anyjának a temetésére; semmi-

---

⁴³ Énekes, köszöntő szokás. (I. L.)

⁴⁴ Nem tudjuk, pontosan mire vonatkozik ez a tiltás. A kereszthódolat, aminek keretében a feszület megérintésére vagy megcsókolására kerül sor, általában a nagyböjti idő szertartásai közé tartozik. (I. L.)

⁴⁵ Itt jelenik első ízben a magyar nyelv kérdése. (I. L.)

féle egyházi szertartás nem kísérte, a harang nem szólt, a lobogókat nem használták, a keresztet sem, és sem a kántor, sem a pap nem volt jelen lévén, hogy a illetőt még 1923-ban kiátkozta Jászvásár püspöke, és halála órájában sem mutatta a megbánás jelét. Hívtak hozzá, ám miután nem teljesítette a püspök által támasztott kívánalmakat, nem mehettem. A kiátkozottaknak és az öngyilkosoknak elkülönített helyre temették a temetőbe.

1925. április 13.

...Húsvét második és harmadik napja; minthogy nem ünnepnap, azt mondtam a népnek, ami nem kötelességem, azt nem cselekszem meg, miután ők sem teljesítik pappal szembeni kötelezettségeiket. Az emberek rossz néven vették, és persze, azok voltak a legerélyesebbek, akiknek tartozása volt. Azt hiszik, az ünnepnap, akár parancsolt, akár nem, abból áll, hogy hallgatnak vagy sem misét; de a részegeskedés nem maradhat el, húsvéti időben végképp nem. Így aztán ma, Húsvét másnapján zsúfolásig telve voltak a kocsmák...

1925. július 1.

Nagyszabású temetésen vettem részt Nagypatakon, de a szertartás csak a templomig tartott; (errefelé a nép sokallja a papnak járó 50 lejt, ami a temetőig tartó szertartások ára, ám az nem okoz gondot nekik, hogy több ezer lejt költsenek a torra, egy ökörre, amit ilyen alkalmakra levágnak).

1925. július 17.

A mise előtt eljött hozzám Ianoș Gh. Benchea, hogy anyja temetését megszervezze. Tájköztarttam őt az egyházzal és a plébániával szembeni tartozásairól, ám az összeg megfizetését megtagadta. Erre én azt mondtam: a temetést pap és kántor nélkül tartsák meg, a harangokat pedig nem használhatják; távozáskor azt mondta: az egyházi adók jogtalanok, és a pap, minden hónapban megemeli az összeget... Hogy a papok élösködők, nem áll jogukban napszámot követelni, és egyéb javadalmakat sem. Hogy neki nincs ökrös szekere, hogy a papnak szolgáljon vele, hogy az ő ökrei soha nem jönnek misére, amiért cserében napszámmal tartoznának a plébániának... Abba maradtunk, hogy a temetés a fentiek szerint bonyolódik majd le.

Délután, ha óra körül ismét megjelent nálam és azt mondta: kész megadni a tartozását, de nem mindent, hanem egyedül azokat a tételeket, amelyeket indokoltnak tart. Mintegy egy óras vita után, a reggel elhangzott – papra vonatkozó – jelzőit újraközlve, sikerült meggyőzni tévedéséről, és arról, hogy az egyházi és a plébániai adó jogos. Végül megbékélt, és minden tartozását megfizette, 50 bani kivételével...

1925. augusztus 2.

A mise alatt egy ifjú pár, Ianoș Roca Roșu és Maria Patrașcu, elkövetett vétkük miatt, fekete gyertyával térdeltek... A két év alatti gyermekek körében szamarcköhögés-járvány van, többségük meghal.

1925. augusztus 9.

A nagymise keretében összeeskettem a megesett ifjú párt, Ianoş Roca Roşut és Maria Patraşcut. Fejükre csalánkoszorút rakattam!...

1925. szeptember 14.

Szent Kereszt felmagasztalása – búcsú Lujzi Kalagorban. Reggel megérkeztem Bákóba, közben megérkezett Huş-ról P. Bonaventura Moraru provinciális atya, együtt mentünk Lujzi Kalagorba, ahol provinciális atya lerakta és megáldotta az új templom alapkövét...

1925. szeptember 20.

...Jászvásárra utaztam, részt vettem Mons. Mihai Robu püspökké szentelésén.

1925. szeptember 29.

A nagypataki templom felszentelése, és búcsúja.

1925. október 22.

A mai napon részt vettem Bákóban az esperesség gyűlésén... A délutáni órákban került sor a plébániavezetés egységesítéséről szóló megbeszélésre, ennek keretében pedig a magyar nyelvű éneklés kérdésének a megvitatására. A plébánosok egy része azon a véleményen volt, hogy engedélyezni kell a magyar énekek használatát, hogy a hívők maguk is énekelhessenek a misén; mások az állam törvényeinek és az egyház határozatainak a megtartására hívták fel a figyelmet, mindaddig, amíg a püspök nem adja meg a rendkívüli felhatalmazást. A rendelkezéssel szembemenni az egyházra, és más plébániákra nézve is kártékony. Ez a nép halálosan kötődik ehhez a romlott, korcs magyar nyelvhez, mint ahogyan összes szokásához is makacsul ragaszkodik évszázadok óta. Ha a kedvükben járunk, egyre többet akarnak majd, egyesek azt találták mondani, hogy hozzanak papot Magyarországról. Amit engedélyezni lehet, azt engedélyezzék, ám az egyház törvényei nem sérülhetnek.

1925. november 25.

A mai napon részt vettem a bogdánfalvi templom szentelésén, amit P. Mathias Neumann építtetett, saját telkén... Ugyanitt épített egy otthont, ami – a püspökség engedélyezése alapján – a ferences atyák szanatóriuma lesz. Ez a ház valódi kolostor, rendünk helyi tulajdona...

1925. december 25.

...Már advent harmadik és a negyedik vasárnapján megtiltottam, hogy a legények és a lányok járjanak hejgetni tegnap és ma. Kérésemet semmibe vették.

1925. december 26.

Prédikációs szentmise Nagypatakon. A mise alatt az olvasót is mondták. Éspedig azért, mert a férfiak megszegték a szabályt, éjszaka Forrófalván jártak...

Ad perpetuam rei infamiam

Raport

Szentséges Atyám,

Tudomására hozom a plébániánkon történeteket.

Az 1925-ben kiküldött 221-es püspöki dekrétum alapján, Forrófalván kihirdettem az új templom építéséhez szükséges hozzájárulás terén hozott változásokat. A nép fellázadt. Azt mondták, nincs szükség templomra, hiszem, a jelenlegi is megfelel nekik. Létrehoztam egy bizottságot, ám ezzel sem voltak elégedettek, azt kérték, ők maguk akarják megalapítani a testületet. Várhoztam; a mai napig nem történt előrelépés. Hozzá kell tenni ehhez azt, hogy Szenteste, a lányok hejgetni járnak a fiúkhoz, másnap pedig fordítva. Ezen alkalmakkor botrányok, bűnök sokasága esik meg. Elődeim is, én magam is megtiltottam ennek a szokásnak a gyakorlását, ám erre nem voltak tekintettel, mi több, tiltakozásul a plébánia épülete előtt is megálltak, zajongtak, és kövekkel dobálták meg a tetőt. A történetek miatt Szent István vértanú napján Nagypatakon is, Forrófalván is csendes misét tartottam, közben elmondattam a rózsafüzért. A lányok, akik rendszerint hangosan feleltek az imára, most hallgattak. Megfordultam, és kértem, mondják hangosan; nem engedelmeskedtek. Ekkor azt mondtam: ha nem mondjátok hangosan, takarodjatok ki a templomból. Arcomba nevettek, az imát továbbra sem mondták. Szóltam a kántornak, hogy hagyja abba a rózsafüzért. Ekkor néhányan ordítani kezdtek: Kifelé! Mindenki! Gúnyolódtak velem, sőt, káromkodtak is, Istent szidalmaztak, a pap és a kántor keresztjét szidták. Aztán egyesek lökdödni kezdték azokat, akik nem akartak kimenni a templomból. Csitítani próbáltam, de olyan nagy volt a zaj, hogy a semmit sem lehetett tisztán hallani. Egy páran visszajöttek a templomba, bejöttek a sekrestyébe és arra kértek, hagyjam ott az oltárt, menjek ki. Még a „Glóriánál” tartottam, közöltem velük, a liturgiát nem szakíthatom félbe, majd kivonultak. Éppenséggel abbahagyhatam volna, de nem tettem meg, hiszen mintegy 200 fő ott maradt a templomban, hogy a nagyobb bajt elkerüljem, mondtam tovább a misét. A tömeg, látván, hogy nem megyek ki azonnal, beözönlött a templomba, a sekrestyébe, karon fogtak és azt kérték, távozzam a településről. Közöltem velük, hogy megyek. Amikor kimentem, még azt sem engedték meg, hogy átvegyem a ruhámat; mások azzal jöttek hozzám, hogy adjam vissza az adományokat. A pénzt visszaadtam. Kérték a jegyzőkönyvet, és a templom teljes megtakarítását, mondván, hogy az mind-mind az ő tulajdonuk. Ezt már nem hagyhattam szó nélkül, azt mondtam: én mindent a püspöktől kaptam, és egyedül neki tartozom elszámolással. Úgy engedtek csak el, hogy a kulcsot a kántornál hagytam, és én úgy is cselekedtem. Aztán különféle aljas vádaskodások közepette, kizavartak a kapun és hurrogások, kiabálások kíséretében, férfiakkal, legényekkel, leányokkal és gyermekekkel mögöttem, elhagytam a falu határát (ekkor már több mint 24 órája nem étkeztem). A kocsisnak meghagyták, hogy nehogy utánam jöjjön, egy illető késő estig őrt állt mellette. Gyalog mentem Bákóba, az esperes atyánál beszámolót tartottam, majd Jászvásárra utaztam...

1925. december 28.

A mai napon az ünnepi rend szerint szóltak a harangok. Nagy sokaság gyűlt egybe, Nagypatakról is jöttek. 11 órára megérkezett Bákóból a püspök küldötte. Az esperes beszédében elítélte a történetek, majd a püspökség küldötte a lázadókat kiátkozta és az

egész falut arra kötelezte, hogy a templom és a plébánia épületén ejtett rongálásokat javítása meg.

1925. december 31.

Óévi vecsernyét – a püspöki küldött kérésének megfelelően – csak Nagypatakon mutattam be.

1926. január 1.

Nagypatakon mise, prédikációval. Azt követően, a forrófalvi résztvevők körülvettek, és körmenetbe elvonultunk arra a helyre, ahol egykor kivezettek a faluból. Amikor megérkezünk a templomhoz, két vétkes személy, akik a püspök küldöttétől is elnézést kértek, bocsánatért folyamodtak hozzám. A csendes misén, amin prédikációt sem tartottam, a rózsafüzért mondták.

1926. január 2.

A mai napon a fenti ügy tettesei után kutakodott a rendőrség, vallomástétel céljából, ám az érintettek megszöktek. A kihallgatáson én is részt vettem, és elmondtam a véleményemet. Az ügyész úgy határozott, papot küldet a községbe, hogy kivizsgálja az esetet.

1926. április 5.

Húsvét második napja. Délután ellátogattak hozzám Nagypatakról leányok és legények, és – régi szokás szerint – egy bárányt és tojást ajándékoztak a papnak. Egy pohár borral kínáltam meg őket.

1926. november 11.

...P. Bejan elköszönt, nagy fájdalmak közepette, amelyet a hívek közömbössége okozott...⁴⁶

1926. november 12.

Bemutattam a szentmisét, könnyeimmel áztatva az oltárt, nem azért, mert meg kellett válnom Prăjești szeretett híveim miatt, hanem a teher miatt, amit most a vállamra helyeztek, hiszen olyan helyre kerültem, ahol a nyelvtudás és a tapasztalat hiánya miatt félelem tölt el.⁴⁷

1926. november 17.

Négy esküvő, énekes misével. Mindjárt érkezésem idején közölték velem a helyi szokást, hogy ti. az esküvő napján, kilenc óra magasságában a mennyasszony és a vőlegény elindul otthonából és a falu egy bizonyos pontján találkozhatnak, itt táncolnak, és aztán visszavonulnak, mondván, hogy a templomnál jártak. Ez egy régi szokás lehet abból az időből, amikor a lakodalmakat vasárnapi napokon szervezték. Minthogy a 1101-

---

⁴⁶ Úgy tűnik, ez volt Bejan Mihai utolsó bejegyzése. (I. L.)

⁴⁷ Coșa egy későbbi jegyzete értelmében a naplóbejegyzéseket a továbbiakban az új pap, Ioan Ladan készítette. (Coșa, 2007, 128.) (I. L.)

es számú kánon úgy fogalmaz: „Parochus curet út sponsi benedictionem sollemnem, accipiatit”, arra gondoltam, mindent megteszek azért, hogy a lakodalom napján, valamiképpen a templomhoz hívjam az ifjakat, és az énekes mise keretében egyházi áldást adjak nekik. Csodával határos módon: sikerrel jártam. A templom, zsúfolásig megtelt.

1926. november 22.

A kiátkozottakat magamhoz hívtam, hogy lassan véget vessek a tavalyi évben történeteknek... A tapasztalat azt mutatja, hogy a falu nagy része, valamint Bejan Mihai atya között nagy volt a személyes gyűlölet...

1926. november 28.

Megtudtam, hogy a guzsalyosságokat, amelyeken a leányok és a legények vesznek részt, minden este megszervezik. Összegyűjtöttem a Szentírás és a Szentatyák írásaiból minden itt hasznosítható tanítást, és teljes erőmből megtiltottam ezt a gyilkos szokást.

1926. december 5.

Advent alatt nem engedélyeztem a házasságkötéseket. Az volt ugyanis a szokás, hogy a házaknál egybegyűlve, ebben az időben is tartottak esküvőket; szöttek, mulattak, mintha advent a párkerítés időszaka lett volna.

1926. december 19.

A prédikációt a szokások elítélésével zártam; a lehető legkeményebb szavakkal megtiltottam a lányoknak a szentesti, a legényeknek pedig a karácsony napján esedékes hejgetést. Egyedül a 14 év alatti gyermeknek engedélyeztem, akik az éjféli miséig járhatták a falut.

1926. december 25.

Éjféli ünnepi szentmise. A templomban első ízben énekeltek román nyelven, és pedig teljes odaadással.⁴⁸

A reggeli misét Forrófalván tartottam. 11-kor Nagypatakon miséztem. Mindkét helyszínen megújítottam a parancsot, miszerint a legények nem végezhetik a köszöntő szokásaikat, a lányokat pedig, engedelmisségük miatt megdicsértem.

Este végig jártam Forrófalva és Nagypatak utcáit, és senkit nem találtam az utcákon, sem legényeket, sem férfiakat, sem fiúkat – síri csend volt. Éjfél után, egy óra körül lefeküdtem. Hála, és tisztelet legyen Szent Antalnak, lévén, hogy amióta Forrófalván szolgálók, idén először megtartották szavam. Olvastassék el bizonyítékul ez a lap. Adja Isten, hogy ez a rossz szokás eltűnjön „oblivionem perpetuum”.

1926. december 27.

A templomban felolvastam a püspök rendeletet miszerint a kántornak 5 dkg kukoricával többet tartoznak adni. Négy öreg – mert ugye, ebben a faluban minden ellenkezés az öregektől indul – bekiabálta a templomba, hogy nem engedelmességek a parancsoknak...

---

⁴⁸ Ezek alapján úgy tűnik, ezt megelőzően talán magyar, esetleg latin nyelvű énekek hangzottak el a két templomban. (I. L.)

1927. Nagypéntek

...A leányok kiengedett hajjal járultak a kereszt elé hódolni... nagy öröm volt látni, milyen jól áll nekik.

1927. április 17.

Húsvét. Húsvét másnapján a forrófalvi és a nagypataki legények és leányok szeretetük jeleként öt bárányt és 1000 tojást ajándékoztak.

1927. április 23.

Szent György napja. Búcsú Trunkba (Galbeni). Elkísértem a népet. Majd mind ott voltak Forrófalváról és Nagypatakról. Mindenki megütközött a meglepetésen, hogy az În suflet iubire [Szívünkben szeretet] és a Voioși să fim cu adevărat [Valóban méltók legyünk] énekeket román nyelven énekeltem, és ez csakugyan elnyerte tetszésüket.

A Szentségi áldás⁴⁹ során viszont szájátva maradtam, amikor látni kényszerültem, amint a papok egy része megbecsteleníti az Anyaszentegyház parancsait és a „Cantum ergo”-t magyar nyelven énekel. Hol vagy, ó, uram, Țepeș...⁵⁰

1927. május 3.

Capota-n (Klézsei Plébánia) voltam, búcsún. A templomi éneklést illetően, ugyanazzal a benyomással érkeztem vissza, mint Trunkból.

1927. május 18.

Délben, 12.30 perckor szörnyű tűz ütött ki a faluban. Mintegy három óra alatt 21 gazdaság pusztult el. Egy erős szél az iszonyatos szárazságban a tüzet Nagypatakra sodorta. Leírhatatlan keserűség és félelem lepte el Nagypatak és Bogdánfalva lakóit. Az emberek nem tartózkodtak otthonaikban, víz nem volt, minden „adott volt” ahhoz, hogy a falu a tűz martalékává váljon.

1927. május 26.

Hat hónap és 15 nap után, elhagyom ezt a plébániát... Amint ide érkeztem azon voltam, hogy megszűntessenek minden rossz szokást... A guzsalyosság a virágkorát élte, ritkán akadt olyan legény és leány, aki ne vett volna részt ezeken. Emellett, ugyancsak ritkán akadt olyan leány és legény, aki szombaton és vasárnap este ne találkozott volna egymással, éspedig az Isten által teljes mértékben tiltott formában. Ünnepnapokon az utcák, a környék szőlősei egy velejéig romlott, átkozott terepe volt a bűnnek, amit a leányok és a legények követtek el. Aki pedig nem vett részt ezeken az eseményeken, azt kinevették és kicsúfolták.

Forrófalva és Nagypatak ifjúsága ma már más. A guzsalyosságok csak voltak – már nincsenek, az együttthalások száma csökkent, és Szent Ferencről, Szent Antaltól s tőlem is átkozott legyen az, aki bátorodik feleleveníteni valaha ezeket az ördögi szokásokat... Nagypatakon a fiatalok illetlen s ezért tiltott mulatságokat tartottak – ennek is vége, és mindörökre így maradjon.

---

⁴⁹ Ti. az Oltáriszentséggel történő papi áldás. (I. L.)

⁵⁰ Vlad Țepeș (1431–1476) nagytekintélyű, keménykezű havasalföldi fejedelem. (I. L.)

1927. augusztus 14.

...Kérem azokat, akik nem tudják a gyónásukat román nyelven elvégezni, ne várokoz-
zanak hiába, mert én egyáltalán nem tudok magyarul. Ha a szükség úgy hozza, ha itt
kell maradnom, megpróbálom megtanulni a nyelvet, de ebben a pillanatban semmit nem
tudok magyarul.⁵¹

1927. szeptember 12.

...Nagy hévvel folyik a harc azon szokás ellen, midőn ünnepnapokon éjszaka, gödrökbe
és szőlősekbe alszanak a fiatalok, amint azt folyó év május 26-a kapcsán megjegyeztük.
Azonban meg kell jegyezni, hogy augusztus 7-én több helyen rajtakapták legényeket
és leányokat, szégyenletes módon. A gyermekek, akik megértették ezt a szégyent, kö-
vekkkel dobálták őket... Olyan fekély ez, amely nagyon nehezen fog meggyógyulni, de
igyekezni fogunk... hogy mielőbb bekövetkezzen.

1927. december 18.

...A vecsernyén rendkívüli prédikációt tartottam a legények számára. Megtiltottam
a karácsony napi leányköszöntéseket, és a leányoknak is ugyanezt.

1928. május 19.

...Ma reggel megéreztem P. Gh. Lenghen, aki katekizmusból levizsgáztatta a gyerekeket,
és az elsődözőket meggyóntatta magyar nyelven.

1928. május 20.

...Egy ünnepi szentmise, reggel nyolc órakor, melynek keretében P. Gh. Lenghen meg-
áldoztatta az elsődöző gyermekeket és magyar nyelvű prédikációt tartott. Vecsernyét
is tartottak, ahol szintén magyarul énekeltek.

1928. július 26.

...Tegnap este egy nagyszabású temetésről kaptam tájékoztatást, egy váratlanul elhunyt
öregasszony temetéséről, Nagypatakról. Valaki mástól is hallottam, hogy az öregasz-
szony bájoló volt, a szembetegségeket gyógyította; a misén a ráolvasások ellen és
a halálra való felkészülésről prédikáltam. Két nappal később értesültem arról, hogy ez
a szerencsétlen öregasszony éppen bájolás közben hunyt el; nos, ha én erről a temetés
előtt értesülök, azt sem engedtem volna meg, hogy a kántor temesse el.

1928. december 27.

„Opro Szentek” napján megtiltottam, hogy a leányok és a legények felköszöntsék egy-
másat.

1930.

Folyó év július 27-én lerakták Forrófalva új templomának alapkövét, amit Pádúai Szent
Antal tiszteletére építenek. A szertartást öméltósága, Mons. Mihai Robu jászvásári püs-
pök celebrálta, az alábbi atyák kíséretében:

---

⁵¹ Ioan Ladan-ra vonatkozó információ.

P. Iosif Tălmăcel O. M. C. Bákó esperese és plébánosa;

P. Bonaventura Romila O. M. C. Forrófalva plébánosa;

P. Iosif Petru Gal O. M. C. Kalagor plébánosa;

P. Iulius Obescu, Bogdánfalva plébánosa;

P. D. Petru Pal, a jászvásári kántorképző rektora;

P. Ioan Mărtinaș, Klézse plébánosa.

Ebben az évben az alap és a talpazat épült meg és a munka ezzel abbamaradt, mert néhányan a templomépítés ellen agitáltak, különféle ürügyeket emlegetve, sőt, azt akarták, hogy maradjon abba a templom építése. Ennek következtében öt esztendőn át így állt az alapzat, ellepte a gaz. 1935-ben, megkeményítettem a szívem, nem foglalkoztam az ellenségekkel, „Isten segéljen!” – mondtam magamnak, és a Gyümölcsoltó Boldogasszony napján tartott prédikációban előálltam a témával, a jószándékú emberek mozgósításába fogtam. Hozzáfogtak a kövek gyűjtéséhez, hordásához, téglát égettek, és 1935. augusztus 18-án elkezdődött a templom építése; az ablakok magasságáig jutottunk, majd december 11-én arra az évre befejeztük a munkát.

1936.

Nyáron folytattuk a templomépítés munkálatait, az oldalajtókkal egész az ereszig jutottunk. A nép kedvet kapott, némileg csodálkozott is azon, hogy milyen nagyléptékben épül a templom.

1937.

A betonoszlopok öntésével haladtunk, az oldalhajókhoz készültek, illetve ezek alapjait is leraktuk; a munka folytatásához szükséges anyagot beszereztük.

1938.

Kiöntöttük a betongerendákat, amelyek a főhajót tartják majd, aztán folytattuk a falak építését a főhajó ablakáig jutva, itt azonban a beállt hideg miatt abba kellett hagyni a munkát. A munkában sok jóakarátú ember vett részt, olyanok is, akik korábban ellenezték a templomépítést.

1939.

Isten segedelmével, idén folytatódott az új templom építése, az építést be is fejeztük, a főhajót tartó betongerenda is elkészült, sőt, a torony is felépült, jóformán a tetőig elkészült, úgyszintén az oldalhajó ívei – ezek téglából. A munkálatokat erre az évre felfüggesztettem. E magasztos templom építésében egy rendkívül ügyes építész-vállalkozó, Pietro Tappani volt a segítségemre, aki e műemlék minden építészeti elemére gondot fordított.

1940.

Január 20-án elhunyt a nagyrabecsült és értékes építész, Pietro Tappani, egy kegyetlen betegség következtében. A templomépítés legfontosabb emberét elvesztettük... Őszig várakoztunk a folytatással. Időközben tárgyalásokat folytattam egy fiatal építésszel,

Gustav Migala-val, aki vállalta a munka irányítását, és akivel együtt beszereztük a tetőhöz szükséges faanyagot. November és december folyamát elkészült a teljes tetőszerkezet. Október 22-én, 8 óra 10 perckor egy 7 fokos földrengés volt, rettenet fogott el, éppen hogy kimenekültem, és figyeltem, ahogyan a torony lengedezik, a deszkák röpködtek róla és az ablaknyílásokról is. Úgy adta Isten, hogy a földrengés mintegy három perc múltán véget ért, a pánikból felocsúdva, bementünk felmérni a károkat, ám szerencsére a fent említetteken kívül egyéb rongálás nem történt.

1940. november 10.

A rémületes emlék... A mai napon, ti. 1940. november 10-én, hajnali 3 óra 40 perckor, 9 fokos földrengés volt,⁵² aminek következtében az új templom súlyos sérüléseket szenvedett, a toronyból mintegy 20 méter leomlott, és a falak, az oldalhajó úgyszintén. A nagypataki templom homlokzata leomlott, egész az orgonáig, összezúzva azt; a templom egésze, tetőtől talpig szétrepedett. Az oltár alján, az apszis egy része is megrongálódott, ebből következően a templomot bezártam és misét nem tartunk benne. A toronyból kb. 10 méter szintén leomlott, a szerkezet és a harangok maradtak épek. Másnap, november 11-én leszerelték a harangokat és egy állványra helyezték ideiglenesen, ki tudja, meddig... majd a nép eldönti, mikor fog hozzá a templom újjáépítéséhez, mikor lesz belőle a kultusz méltó helyszíne, mikor épül meg a torony, mikor kerülnek helyükre a harangok. Addig a pillanatig a szentmisét az ugyancsak alaposan megrongálódott plébánián tartják, egy erre a célra kijelölt helyszínen, éspedig két alkalommal...

A házban összetörték a kályhák, egy márványkagyló, egy tükör és Szent Antal szobra...

1941. március 11.

...Csak néhány éve annak, hogy a templomban román nyelven énekelnek; nagy erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy meghozzák a nép kedvét a román nyelvű vallásos ponyvák olvasása iránt... Karácsonykor megtartják a köszöntő szokásokat, de nem a régi forma szerint – egykori szokásaiktól nem tudnak megválni. Télen tartanak még multságokat, egy-egy férfinál akad furulya, és tánra is perdülnek... Farsang idején zenészek közreműködésével tartanak guzsalyos multságokat; nem tudják elviselni a böjtöt, ha nincsenek zenészek és... galambocskák. A lakodalmakon, nappal, de főleg éjszaka divatba jött az, hogy a lányok a legényekkel párban táncolnak... annak ellenére, hogy ezt a püspökség tiltja. Szombat este, de főként vasárnap este a legények a lányokkal beszélgetnek a kapukban – beszélgetnek... persze... Átkozott szokás, amelyért elsősorban a nagyobb fiúk tehetők felelőssé, és a szülők, akik mindezt engedélyezik a számukra, sőt, van, hogy ők maguk küldik ki lányukat a legényekhez. Mindebből az olvasó tájékozódhat és levonhatja a következtetéseket. Nincs mit csodálkozni azon, hogy majd minden esztendőben megjelenik egy kakukkfőka – átkozott szokás, amely nem látszik megszűnni. Hát, így állnak a dolgok mostanság, 1941, március 11-e tájkán... Súlyos probléma, hogy a helyiek, főként az idősebb asszonyok nem értenek románul...

---

⁵² Mercalli-skála szerint.

1941. május 25.

A nagyptaki P. Ioan Farcaș Gherghina elsőmiséje, ám, minthogy a tavalyi földrengésben a templom megrongálódott, az eseményre itt, Forrófalván került sor... 10 órakor vette kezdetét a plébániától induló körmenet... Az 5–6–7. osztályos lányok és a templomban szolgáló leányok fotában⁵³ és kendőben vonultak elől – a forrófalviak ünnepi viselete, ami sajnos eltűnőben van –, és virágszirmot szórtak.

Az 1923-ban elsőáldozó gyermekek névsora

Fiúk	Petre Gheorghe Duma
Martin Gheroghe Farțade	Mihai Giurgiu Ciurar
Gherg. Antal Ciurar	Ianoș Gheorghe Duma
Martin Giurgi Farcaș	Mihai Giurgi Ciurar
Antal Andrei Andrica	Ianoș Gheorghe Duma
Gheorghe Ștefan Bulai	Anton Andrei Coșa
Petre Andrei Bărbuță	Ianoș Giugi Coșa
Andrei Antal Ciurar	
Ianoș Ianoș Farcaș Hulubar	Leányok
Giurgi Ciceu Mihai	Ileana Andrei Duma
Mihai Antal Andrica	Maria Ianoș Duma
Antal Mihai Farcaș	Varvara Ștefan Coșa
Ileana Andrei Duma	Magda Antal Farcaș
Maria Ianoș Duma	Maria Ianoș Duma Șurubar
Varvara Ștefan Coșa	Magda Ianoș Jitar
Magda Antal Farcaș	Roza Andrei Bulai
Maria Ianoș Jitar	Barbara Antal Ianău
Roza Andrei Bulai	Ileana Antal Patrașcu
Barbara Antal Ianău	Roza Andrei Duma
Ileana Antal Patrașcu	Maria Dumitru Ciurar
Roza Andrei Duma	Maria Giurgi Duma
Maria Dumitru Ciurar	Maria Mihai Ciurar
Mihai Antal Boroș	Maria Mihai Diac
Andrei Antal Mihai	Anița Mihai Ciurar
Andrei Ștefan Morar	Varvara Martin Ciurar
Martin Giurgiu Mezei	Varva Martin Duma
Giurgi Ianoș Solomon	Magda Petre Ciurar
Mihai Ișvanca Petre	Magda Giurgi Mezei
Petre Giurgi Budău	Roza Giurgi Mezei
Mihai Andrei Patrașcu	Varvara Martin Duma
Ianoș Martin Farcaș	Varvara Martin Coșa
Ianoș Ianoș Ișvanca	Roza Martin Stoleru
Antal Ișvanca Martin	Marghita Antal Boroș

⁵³ Ti.: lepelszoknya. (I. L.)

Varvara Martin Duma
 Magda Andrei Farțade
 Magda Gheorghe Duma
 Varvara Mihai Coșa
 Roza Martin Stoleru
 Marghita Antal Boroș
 Varvara Martin Duma
 Magda Andrei Farțade

Magda Gheorghe Duma
 Varvara Ișvanca
 Catalina Mihai Antal
 Roza Giurgi Patrașcu
 Maria Giurgi Cojocar
 Magda Andrei Ciurar
 Anna Mihai Jușca

A Forrófalvi Plébánia gyermekeinek névsora 1952-ben

Antal Cionta Iș. Anton
 Antal Iș. Varvara (Vaida)
 Antal Francisc
 Cochior Mt. Ștefan
 Antal Iș. Varvara
 Antal Iș Martin (Cobzaru)
 Bejan I. Varvara
 Ciceu Ant. Maria
 Ciceu Mt. Anton
 Cochior Ant. Martin (Gădări)
 Cochior P. Ștefan (Cunar)
 Cochior Mt. Martin
 Corbu Gi. Gheorghe
 Cochior Ant. Ștefan
 Farcaș I. Francisc
 Frâncu I. Petru
 Farcaș Gh. Ștefan
 Marior Ghe. Gherghel
 Patrașcu F. Magdalena
 Pal Ferent, Ștefan
 Pascaru Mih. Margareta
 Patrașcu P. Caterina
 Pal...
 Roca Gr. Margareta (Antalca)
 Sabău Gheorghe
 Menghereș Mt. Roza
 Antal Catrina (Tremurici)
 Benchea A. Gheorghe
 Berbecaru And. Gheorghe
 Budău Mihai
 Cochior Șt. Andrei (Tolpoș)
 Novak Ion

Berbecaru Andrei Roza
 Sabău Ant. Veronica
 Antal Ant. Anton
 Antal Mt. Francisc
 Ciceu P. Ion
 Frîncu I. Grigore
 Pal Mih. Tereza
 Frîncu Mihai
 Patrașcu Anton
 Cochior Gi. Celestin
 Frîncu Mihai
 Ptrașcu Anton
 Cochior Gi Celestin
 Frîncu Gh. Petre
 Roca Gh Anton

Antal Șt. Ana
 Antal Tereza
 Antal I. Francisc
 Ambăruș M. Tereza
 Birou Gr. Maria
 Butnaru Mih. Marghita
 Cancel Fr. Iosif
 Ciceu Mih. Ion
 Ciceu I. Valerica
 Ciceu Ant. Maria
 Cochiorca Ant. Ștefan
 Cochior Maira
 Ciuraru Ant. Augustin
 Duma F. Maria
 Farcaș Pavel
 Grosu Mt. Varvara

Patraşcu Gr. Pavel
Patraşcu Ion
Patraşcu Mt. Pavel
Pal. Fr. Gheorghe
Matei Mt. Gheorghe
Duma Mih. Veronica
Sabău Gr. Catalina
Farţade Anton Marghita
Sabău Iş. Augustin
Solomon Marghita (Duma)
Andrei P. Elisabeta
Antal Mih. Maria
Antal (Burlacu) Pavel
Antal Mih. Gheorghe
Antal Ant. Petru
Antal (Corbu) Mih. Maria
Butnaru Iş. Elena
Butnaru Ana (Ghiurca Mihai)
Benchea Mih. Mihai (Ghija)
Bejan Ion
Cochior Gh. Varvara
Cochior Şt. Marghita
Cochior Mt. Ştefan
Cancel Mart. Martin
Ciuraru I. Ştefan
Ciceu Mt. Maria
Cochior A. Severin
David Mih. Anton
Doboş Mih. Mihai
Farcaş Mt. Magdalena
Frîncu Mt. Ştefan
Iacobuş I. Silvestru
Matei I. Ştefan
Matei Fer. Varvara
Pal Ant. Varvara
Roca Andr. Magdalena
Sabă Iş.

Ambăruş Mih. Petru
Benchea Margareta
Bejan Mt. Mihai
Ciceu Mih. Tatiana
Cochior I. Grigore

Cochior Şt. Maria
Cancel Ant. Martin
Cancel Mih. Petru
Ciuraru Mt. Maria
David Mih. Gheorghe
Duma Fr. Roza
Farcaş Gr. Ştefan
Frîncu Gr. Tereza
Frîncu Ant. Anton
Chiurca Mih. Ştefan
Mareş Iş. Margareta
Menghereş Mt. Mihai
Pascaru Mih. Maria
Roca Gh. Petru (Ciuraru)
Roca I. Margareta (Roşu)
Sar Ant. Varvara
Sar Mih. Martin
Iştoc Fr. Francisc
Antal Fr. Varvara
Antal (Chici) Mt. Petru
Antal Mih. Maria
Antal And. Maria
Andrei Gr. Elisabeta
Butacu Mihai Maria
Cancel Ant. Anton
Cojocarui I. Veronica
Ciceu I. Petru
Cochior Gr. Maria
Cochior Ant. Veronica
Cochiorca I. Roza
Farcaş Mih. Ion
Frîncu I. Ion
Frîncu Ion
Matei Şt. Martin
Pal Gr. Martin
Roca Gr. Maria
Menghereş Mt. Pavel
Cochior Şt. Tolpoş Margareta
Ciceu Roza
Ciuraru I. Roza

Andrei Ant. Maria
Antal Is. Tereza (Vaida)

Antal Gr. PEtre (Burlacu)
Antal Mih. Anton (Berb.)
Antal Mih. Mihai (Corbu)
Antal Iş. Varvara (Berb)
Bortoş Mih. Maria
Butnaru Ant. Veronica
Benchea Gh. Elisabeta
Cochiorca Mihai
Coşa Mih. Petru
Cojocarui Mt. Gheorghe
Cochior P. Veronica (Cunos)
Ciceu Mt. Margareta
Ciceu Ant. Ion
Frîncu Iş Mihai
Frîncu Iş. Martin
Farcaş Lucia
Chiurca I. Elisabeta
Maior D. Veronica
Menghereş Mt. Tereza
Mateş Gr. Clara
Matei I. Veronica
Patraşcu P. Elisabeta
Patraşcu Gh. Varvara
Petru P. MArtib
Patraşcu Diac Margareta
Roca P. Varvara
Roca Ant. Alois
Vaida Gr. Mihai
Antal Gheorghe
Antal Marghita
Antal Pavel
Antal Ion

Antal Tereza
Antal Gr. Tereza
Antal Martin (Tremuciri)
Andrei Gr. Gheorghe
Bejan M. Augusztin
Benchea Ant. Anton
Andrei I. Grigore (Bolog)
Budău Maria
Cancel Gh. Gheorghe
Cancel Fr. Petre
Cochior Anton Veronica
Cochior Ant. Tereza (Gădări)
Cichior And. Iştoc
Cochior Gr. Clara (Iohoş)
Ciuraru Veronica
Cochior Ant. Roza
Cojocarui Gh. Ferent
Farcaş Gr. Elisabeta
Faşade I. Lucia
Ghiurca I. Varvara (Moghioruş)
Pal Ant. Francisc
Farcaş I. Ion
Pal Fr. Andrei
Panţiru Tereza
Roca Mih. Magda (Roşu)
Roca Iş. Varvara
Roca Gr. Anton
Roca Boldog I. Lucia
Sabău Gr. Elisabeta
Sabău Iş. Martin
Patraşcu Ilie Anton

Levéltári források

Dosar Nr. XIII. Corespondență pastorală. Vol. II. 1843 – 1943. Parohia Romano-Catolică Valea Seacă. No. 2/1920. [Egyházi levelezés, Bogdánfalva, Római Katolikus Plébánia]

Kéziratok

BIȘOC, Bernard

é. n. *Dicționar istoric al localităților catolice din Moldova I–II*. [A moldvai katolikus települések történeti szótára]. Román Nemzeti Levéltár, Bákó megye filia.

A tanulmányban szereplő fényképek az Episcopia Romano-Catolică de Iași honlapjáról származnak: www.ercis.ro

Irodalom

BLAJ, Andrei

2014 Episcopul Alexandru Theodor Cisar [Alexandru Theodor Cisar püspök]. In: TAMAȘ, Iosif – DOBOȘ, Fabian (szerk.): *Dinamica păstoririi bisericii romano-catolice din Moldova de la înființarea episcopiei de Iași (1884) până în prezent. II*. Episcopul Mihai Robu [A moldvai római katolikus egyház működése a jászvásári püspökség megalakulásától (1884) napjainkig]. 147–158. Iași, Sapientia.

BÓDÁN Zsolt

2003 Gyimesi guzsalyas. *Ethnographia*, 114, 3–4, 285–304.

COȘA, Anton

2000 Bisericile din Faraoani [Forrófalva templomai]. *Almanahul „Presa Bună”*. 144–151.

2005 Un izvor inedit privind catolicii din Moldova: Ziarul Parohiei Faraoani [Egy kiadatlan forrás a moldvai katolikusokról: A Forrófalvi Plébánia Lapja]. *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei* [A Moldvai Néprajzi Múzeumok Évkönyve], 5, 131–166.

2007 *Catolicii din Faraoani* [Forrófalva katolikusai]. Onești, Editura Magic Print.

DĂNUȚ Doboș,

2007 Figuri ilustre. Pr. Iosif Tălmăcel [Jeles személyiségek. Iosif Tălmăcel pap]. *Lumina creștinului*, XVII, 3, 207.

DANCA, Anton

2005 Mărturii istorice. In: DOBOȘ, Dănuț – ZAHARIUC, Petronel – CIREȘ, Lucia – BUTNARU, Daniela (szerk.): *Adjudei. Șase veacuri de prezență pe valea Siretului* [Dzsidadfalva. Hat évszázados jelenlét a Szeret völgyében]. 361–372. Iași, Sapientia.

DOMOKOS Pál Péter

1987 *A moldvai magyarság*. Budapest, Magvető Kiadó.

DUMEA, Emil

2005 *Istoria bisericii catolice din Moldova*. [A moldvai katolikus egyház története.] Iași, K. n.

2002 *Cărți și reviste catolice românești în Moldova* [Román katolikus könyvek és lapok Moldvában]. Iași, Sapientia.

GABOR, Iosif

1995 *Dicționarul comunităților catolice din Moldova* [A moldvai katolikus közösségek szótára]. Bacău, Editura „Conexiuni”.

GAZDA László

2005 *Gazda László Codex*. Csíkszereda, Hargita Kiadóhivatal.

IANCU Laura

2013 A népi és egyházas vallásosság ütközésének egyházpolitikai vonatkozásai a 20. század eleji Moldvában. *Ethnographia*, 124, 4, 511–531.

LAHOVARI Ioan George et alii.

1898 *Dicționar geografic al României I*. [Románia földrajzi szótára I.] București, Societatea Geografică Română.

PERCA, Mihai

2012 *Rădăcini. Despre maghiarii din Moldova (ceangăii)* [Gyökerek. A moldvai magyarokról (csángók)]. Săbăoani, K. n.

PETCU, Marian

2012 *Istoria jurnalismului din România în date* [A romániai sajtótörténet kronológiája]. Iași – București, K. n.

TAMAȘ, Iosif – DOBOȘ, Fabian (szerk.)

2014 *Dinamica păstoririi bisericii romano-catolice din Moldova de la înființarea episcopiei de Iași (1884) până în prezent. II. Episcopul Mihai Robu* [A moldvai római katolikus egyház működése a jászvásári püspökség megalakulásától (1884) napjainkig]. Iași, Sapientia.

LAURA IANCU

ON THE BATTLEFIELD OF CUSTOMS BETWEEN THE
TWO WORLD WARS. “THE JOURNAL OF THE PARISH OF
FORRÓFALVA” (SOURCE COLLECTION)

The paper presents the circumstances of the genesis of the manuscript “The Journal of the Parish of Forrófalva” (1920–1952), along with its authors, and introduces the nearly forty-page-long source, available in Hungarian for the first time. The Romanian text was translated into Hungarian by the author of the paper. For a more authentic

and informed interpretation of the contents of the parish journal, the religiosity of the community – the villagers of Forrófalva – the contemporary relationship between the Moldavian Catholic Church and folk culture, and the activities of the Catholic press are briefly discussed. A significant part of the notes record the actions and activities of the parish priests, which is valuable from the perspective of ethnography because it mainly presents topics closely related to folk culture (spinning rooms, greeting customs, church construction, etc.).

Keywords: Moldavian Hungarians, Csángós, Forrófalva, history of the Catholic press, parish documents, folk culture